

KUR'ÂN VE HADİSLER BAĞLAMINDA HAZRETİ MERYEM'İN İFFETİ

Doç. Dr. Muharrem YILDIZ¹

ÖZET

Yaşadığı zaman dilimi itibariyle iffet kavramı, Hz. Meryem'e yakıştığı kadar hiçbir kadına, bu kadar yakışmamıştır. Ona bu iffet kavramı âdeta bir unvan, kendisiyle özdeş, onun bir lazımı gibi durmaktadır. O kavram kullanılmadan sanki "Meryem" ismi anlamsızdır, eksiktir. O iffetli, Bakire Meryem anamızdır. Aslında O, tüm İbrahîmî din mensuplarının da annesidir. Kelime olarak iffet; haramdan uzak durmak, helal ve güzel olmayan söz ve davranışlardan sakınmak, namus, temizlik, perhizkârdık, nefsi behîmî temayüllerden men etmek, helale razı olup haramdan kaçınmak anlamlarına gelir. İffet, kişiyi bedenî ve şehevî hazlara aşırı düşkünlükten koruyan bir erdemdir. Bu erdem her yönüyle Hz. Meryem Validemizde mevcuttur. Onun iffetine en önemli şahitler; Kur'an ve Hadisler, iffet içinde yaşadığı 50-60 senelik örnek ruhani hayatıdır.

Anahtar Kelimeler: İffet, Hz. Meryem, Kur'ân, Marangoz Yusuf, Luka İncili, Barnabas İncili

THE CASTITY OF MARY IN THE CONTEXT OF QURAN AND HADITHS

ABSTRACT

The concept of chastity, in the period of time, has never fitted to any women as it fits Mary as. This chastity concept to her reveals hers as, in a title of best known to her, a necessity. The term Mary is meaningless without that concept. She is our Virgin Mother Mary. In fact, she is the mother of all Abrahamic religions. Chastity as a word means avoiding haram, the words and behaviors that are not beautiful. Also it means honor, cleanliness, abstinence, mortifying the flesh. Chastity is a virtue that protects man from indulgence to physical and sensual pleasures. This virtue in all aspects is available in Mary as. The most important witnesses to her are Quran and the Hadiths as well as her 50-60 years of spiritual life in which she lived in chastity.

Keywords: Chastity, Virgin Mary, Quran, Joseph the Carpenter, The Gospel of Luke, The Gospel of Barnabas

¹ e-posta: dr.m.yildiz007@hotmail.com

1. AHLÂKÎ BİR KAVRAM OLARAK İFFET

İffet sözlükte “haramdan uzak durmak, helal ve güzel olmayan söz ve davranışlardan sakınmak”²; “Namus, temizlik, Perhizkârlık, Nefsi behimi temayüllerden men etmek, helale razı olup haramdan kaçınmak”³; “Nefsi haramdan menetmek, kadın için kullanıldığında afife: İffette yoğunlaşma.”⁴; “Her türlü şehvî aşırılıktan uzak durmak, nefsi ve şehvî duygularda orta yolu tutmak”⁵; “Nefsin şehvî baskılarına karşı nefsin men etmek, korumak” tır.⁶ Zıddı “humudet”tir. Ne helale ne de harama karşı bir iştihası olmamak” tır.⁷

Ahlâki bir kavram olarak İffet: Kişiyi bedenî ve maddi hazlara aşırı düşkünlükten koruyan erdem, demektir.⁸ Caiz ve helal olmayan, kişinin şeref ve izzetine onuruna yakışmayan hâl ve fillerden uzak durma, kötülük ve çirkinliklerden kaçınma ve kendini o tür çirkin fiil ve eylemlerden koruma olarak da ifade edilebilir. Başta zina ve ona götürücü her türlü fiil ve durum da iffetsizlik sayıldığı gibi, seçici olmadan rastgele yiyecekler yemek, şahsi ihtiyacı olsa bile başkasından bir şeyler istemek, karşı cinsi tahrik edici tavır ve davranışlarda bulunmak, elbiseler giymek, saygısızca konuşmak, gözler başta olmak üzere tüm organlarına hâkim olmamak.⁹ da iffetsizlik sayılmıştır. Her türlü reklam, basın yayın ve medya yoluyla açıklık saçıklık erotizm de birer iffetsizlik örneğidir. Bunun karşılığı ise hayâ nezahet ve edeptir. Kur’ân mü’minden nezih, temiz, dikkatli sabırlı şeref ve haysiyetli, onurlu bir hayat yaşamasını bekler.

Kur’an’da iffet kelimesi doğrudan geçmez. Ancak aynı kökten gelen isim ve fiiller yer almakta ve iffetli davranışlar övülmektedir.¹⁰ Yine Kur’ân-ı Kerim iffet ve namusu ahlâki iyiliklerin en önemlileri arasında sayar. Toplumun temeli olan ailenin sağlıklı bir şekilde devam etmesini, sevgi ve saygının yanı sıra, erkek ve kadının namuslu, iffetli, zina etmemiş ve hayat arkadaşına ihanetle gizli dostlar edinmemiş olması ilkesine bağlar. İffetsizliğin Kur’ân diliyle “haddi aşmak” olarak nitelenmesi meselenin önemine dikkatleri özellikle çekmektedir.¹¹ Bekâr olup da “*Evlenme imkânı bulamayanlar, Allah kendi lütfundan onları varlıklı kılıncaya kadar iffetlerini korusunlar.*” diyerek iffetli olmayı yine özellikle vurgulamaktadır.¹² İnsanın aşırı nefsanî zevklerden uzak durmasının iffet sayılabilmesi için bu tutum ve davranışının bilinçli bir tercihe dayanması, güçlü bir iradi çaba ile gerçekleşmesi gerekir. Buna göre bedensel veya psikolojik bir zafiyetten, korkaklık bilgisizlik ve âcizlikten yahut başka bir engelden zevklerini terk eden kimse iffetli sayılmaz. Olgun bir mümin sayılabilmek için sadece îman edip dinin bazı şekli kurallarını yerine getirmek yeterli değildir. İnsanın hayâ edep, iffet, zühd ve takva kanaat gibi ahlâki erdemlerle donanması ve dinin günah saydığı, akl-ı selimin yani kamu vicdanının da ayıp ve kötü kabul ettiği tutum ve davranışlardan uzak durması gerekir.¹³ Bu konuda varid olan bir hadiste: “*kim bana, iki çene ve ağız arası konusunda söz verir ve kefil olursa, ben de ona Cennet için kefil olurum.*” buyrulmaktadır.¹⁴

² İsmail Karagöz, Dini Kavramlar Sözlüğü, DİB yayınları, 5. Baskı, Ankara 2010, s.295.

³ Abdullah Yeğin, Yeni Lügat, İstanbul, 1975, s.253

⁴ Ahteri Kebîr, Matbaai Âmire, İstanbul, 1310/1895, “Ayn-Fe” maddesi, c.2, s.58

⁵ Seyyid Şerif Cürçâni, Ta’rifât, “el-Iffeh” maddesi, s.151.

⁶ Rağîb el-İsfahânî, el-Müfredat fî Ğarib’il-Kur’ân, Kahraman yayınları, İstanbul 1986, s.507.

⁷ Yeğin, a.g.e, s.231.

⁸ Karagöz, a.g.e., s.295.

⁹ Kur’ân, Nûr 33/31,60.

¹⁰ Kur’ân, Bakara 2/273.

¹¹ Kur’ân: Maide 5/5; Nur 24/6,7,15. ; Ahzab 33/30-31; Meâric 70/29-31. ayetlerine bakınız.

¹² Kur’ân, Nûr 24/33.

¹³ Karagöz, a.g.e., s.296.

¹⁴ Buhari, Hudûd, 19, Rikak, 23; Tirmizî, Zühd, 61; Muvatta’, Kelam, 11.

Bu şekilde sözünde durarak iffetini koruyan erkek ve kadına Allah resulü Hz. Muhammed (s.a.s) cennet sözü vermekte ve iffet erdemini önemini ortaya koymaktadır.

İffet, arzu edilen güzel bir haslet ve davranış pratiğidir ki; Kâinatın Efendisi Hz. Muhammed (s.a.s) iffetli olmayı istemiş ve ümmetine güzel bir örnek olarak: “*Yâ Rabbi! Senden hidayet, takva ve iffet istiyorum.*”¹⁵ diye dua etmiş ve “*Allah, yoksul olmasına rağmen iffetini korumaya çalışan mü'min kulunu sever.*”¹⁶ buyurmuştur. Yine Bakara Suresi'nin 273. ayetini delil göstererek yardıma en layık kimselerin iffetini korumaya çalışan yoksullar olduğunu bildirmiştir.¹⁷

2. BİR İFFET ABİDESİ OLARAK Hz. MERYEM

İffet kavramı üzerinde bu kadar etimolojik bilgi ve malumattan sonra Panelimizin esas konusu olan Kur'an ve Hadisler bağlamında Hz. Meryem Validemizin iffetine geçebiliriz. “İffet” ve “Hazreti Meryem” bu iki kelime yaşadığı dönem itibariyle Hz. Meryem validemize yakıştığı kadar başka bir kadına bu kadar yakışmamıştır. Ona bu iffet kavramı âdeti bir unvan, kendisiyle özdeş, onun bir lazımı gibi durmaktadır. O kavram kullanılmadan sanki “Meryem” eksiktir. O iffetli, Bakire Meryem' Anamızdır. Bu bağlamda O, aslında tüm İbrahîmî din mensuplarının da annesidir.

3. HAZRETİ MERYEM'İN KISA BİR BİYOGRAFİSİ

Hz. Meryem'in babası, Hz. Davud neslinden olan İmrân,¹⁸ annesinin adı ise Hanne'dir. Hanne'nin kocası İmran, İsrail Oğulları arasında din işleri yönünden hatırı sayılır, önde gelen nüfuzlu ailelerindendi. *Hanne* de ablası *Iyşa* gibi yaşlanmaya başlamıştı. En büyük arzusu bir çocuk sahibi olmaktı. Bir gün bir ağaç altında oturmuş, dalları arasında yavrularının ağzına yiyecek koyan anne kuşun çırpınışları karşısında çok duygulanmış, annelik hisleri galeyana gelmiş ve temiz bir kalp, samimi bir niyetle Rabbin kendisine de bir çocuk vermesi için dua etmişti.¹⁹ Samimi olarak dua edenlerin duasını kabul edeceğine karşılık vereceğine söz veren Yüce Allah²⁰ onun bu samimi arzusuna ve duasına icabet etti ve Meryem'e hamile kaldı. Bunun farkına varan Hanne, Allah'ın bu lütfuna karşılık olarak doğacak bu çocuğu *Beytülmakdis*'in hizmetine vermeyi düşündü. Mabede giderek ellerini kaldırdı ve şöyle dua etti: “*Ya Rabbi karnımdaki doğacak olan bu çocuğumu sana adadım. Onu mukaddes mescidin hizmetine vereceğim. Ya Rab bu adağımı kabul buyur. Sen kullarının adaklarını iştirir, niyetlerini bilirsin*”²¹

¹⁵ Ahmed b.Hambel, I/389,439.

¹⁶ İbn Mâce, Zühd,5.

¹⁷ Müslim, Zekât, 2.

¹⁸ Âl-i İmran, 33 ve 35. âyetlerinde, Hz. Meryem'in annesi için “İmran'ın karısı” ifadesi kullanılmıştır. Ancak buradaki İmrân ile Hz. Musa ile Hz. Harun'un babaları ve bu ailenin atası olan İmran'ın kastedilmiş olabileceği ihtimâli üzerinde de durulmuştur. Bu takdirde İmran, Hz.Meryem'in babası değil, mensup olduğu ailenin atasıdır. M. Abduh, müfessirlerin ekseriyetinin, bu âyetlerden birincisinde Hz. Musa'nın babasının; ikincisinde ise Hz. Meryem'in babasının kastedildiği görüşünde olduklarını söyler. (Menâr, III, 289).Kur'ân-ı Kerim'in üçüncü sûresine adı verilen İmran'ın bu iki İmran'dan hangisi olduğu hususunda da ihtilaf vardır. Hz. Musa ve Hz. Harun'un babalarıdır diyenlere göre, bu aile, başta bu iki peygamber olmak üzere, İsrailoğulları din adamlarının içinden çıktığı Harun soyunu ve bu arada Kur'ân-ı Kerim'de kendisine “Harun'un kız kardeşi” denilen Hz. Meryem (Meryem, 19/28), oğlu Hz. İsrâ, Hz. Zekeriyâ ve Hz. Yahyâ'yı da içine alır. Eğer sureye adı verilen şahıs Hz. Meryem'in babası ise, İmran ailesiyle, sadece bu ailenin fertleri kastedilmiş olmaktadır. Bu ihtilafın sebebi, anlaşılacağı gibi, aralarından peygamber gönderilmekle, iki ailenin de Allah tarafından seçilmiş olmasıdır. İbnül-Cevzî, Hz. İsrâ ve Meryem kıssasının en geniş şekilde bu sûrede anlatılmasını dikkate alarak ikinci görüşü tercih etmiştir (bkz.; Tefsir, c.3,s.130-132; Kurtubî, Tefsir, c.4,s.64).

¹⁹ A.Cevdet Paşa, Kıssas-ı Enbiya, c.1, s.35; M.Vehbi, Hülasat'ül-Beyan, c.8, s.4743.

²⁰ Kur'ân, Bakara 2/186.

²¹ Âl-i İmran, 3/35.

“*Ve innî üzüühé bike ve zürriyetihé mineşşeytanirracîm: İşte ben Onu ve zürriyetini koğulmuş şeytanın şerrinden sana ismarlıyorum.*”²² Bu duanın bereketinden olsa gerek, Hz. Meryem ve oğlu İsâ diğer çocukların maruz kaldığı şeytanın dokunmasına maruz kalmamışlardı. Zira bir kudsî sözünde Hz. Peygamber (a.s) şöyle buyurmuşlardı: “*Hiçbir çocuk yoktur ki, doğarken şeytan ona dokunmasın. Çocuk, bu dokunmadan dolayı bağırarak dünyaya gelir. Ancak Hz. Meryem ile oğlu (İsâ) böyle olmamıştır.*”²³

Yüce Allah, Hanne'nin duasını kabul buyuracak, çocuğu doğduğunda Hanne'nin eniştesi Hz Zekeriyâ'nın himayesinde koruyacaktı. Ancak burada bir problem vardı. O da, doğacak bu çocuğun erkek mi kız mı olacağıydı. Bu belli değildi. O sıralar din hizmetine sadece erkek çocuklar verilebilirdi. Din hizmetine adanan erkek çocuklar reşit olup kendi öz işlerini ellerine alana kadar mabette hizmet ederler ilim öğrenir, isterlerse sonradan da bu hizmette kalırlardı.²⁴ Öte yandan kadınların Beytülmakdis'in hizmetinde bulunması Yahudi örfünde alışılmış bir durum değildi. Ayrıca özel hâlleri dolayısıyla bu işe uygun bulunmazlardı.

Onun, konunun nezaketini bilmeden bu şekilde bir adakta bulunduğunu duyan İmran, henüz doğmamış bir çocuğun mabede adanmasını doğru bulmayarak Hanne'ye sitemde bulundu. “Oğlan olup olmayacağını bilmeden nasıl adakta bulundun. Ya kız olursa nezrini nasıl yerine getireceksin?” dedi. Fakat Hanne doğacak çocuğunun erkek olacağını kuvvetle umuyordu.

Yıllarca hasretini çektiği çocuğunun doğumunu dört gözle beklerken Hanne, kocası İmran'ın vefatıyla sarsıldı. O buna çok üzülse de Allah'a olan tevekkül ve güveni ona sabır gücü verdi. Vakit tamam olunca Hanne bir kız çocuğu dünyaya getirdi. (MÖ.16) Çocuğunun kız olduğunu gören Hanne, Mabel disiplin ve geleneğinin statüsünden dolayı adağını yerine getirmek hususunda tereddüde düştü. Hanne bir taraftan anne olduğuna sevinir, şükrederken öte yandan duasının Allah tarafından kabul edilmediğini zannederek üzüldü. Evladının erkek olacağı ümidiyle mabede adamıştı. Kendini çaresiz hissetti. Kızına Aramice “ibadet ve hizmet eden” manasına “Meryem” ismini verdi. Süryanicede: “hizmet eden” anlamındadır.²⁵ Hanne'nin bu vaziyeti Kur'ânda şöyle ifadesini bulur: “*Derken onu doğurunca -Zaten Allah ne doğurduğunu pekiyi biliyorken- “Ya Rabbi,” dedi, “ben bir kız doğurdum. Erkek evlat, elbette kız gibi değildir. Ben onun adını Meryem koydum. Onu da, onun neslinden gelecekleri de o mel'un şeytanın şerrinden korumanı niyaz ediyorum.*”²⁶ Bu düşünce içinde kızına, çok ibâdet eden insan ve hizmetkâr anlamına gelen Meryem adını vererek onu ve zürriyetini şeytandan muhafaza buyurması için Allah'a dua eden Hanne, sonunda bu tereddüdünü yendi. Biricik kızını, büyük ihtimalle sütten kestikten sonra kız kardeşi İyşa'nın kocası da olan eniştesi, Beytülmakdis'in hahamı, Hz. Zekeriyâ peygamberin himayesine verdi.

²² Âl-i İmran, 3/36.

²³ Buharî, Âl-i İmran Suresinin Tefsiri, 2; Müslim, Kitabu Fedail, 40. ; Burada hadiste geçen konunun bilimsel açıklamaları da söz konusudur. Yeni doğan bebeğin havanın oksijeni ile temasa geçmesi sonucunda ağladığı bilimsel olarak açıklanır. Aslında bu bebeğin sağlıklı olarak doğduğunun bir emaresidir de. Bu sırada şeytanın dürtmesi de söz konusu olabilir. Asıl ağlama sebebi bu da olabilir. Ancak doğduğunda bu şekilde bir tepki vermeyen bebeğin bir takım beyin hasarına maruz kalmış olabileceği şeklinde tıbbi bulgular da söz konusudur. Özellikle vakum yoluyla doğan bebeklerde buna çok dikkat edilmelidir. Mutlaka tıbbi müdahale yapılmalıdır.

²⁴ Hüseyin Cısrî Efendi, Risale-i Hamidiye, Bahar Yayınları, İstanbul, tarihsiz, s. 625.

²⁵ Aliah Schleifer, İslam'ın Kutsal Meryem'i, Çev: İbrahim Kapaklıkaya, Gelenek Yayınları İstanbul 2003, s. 28-29.

²⁶ Âl-i İmrân, 3/36.

4. İMRAN AİLESİ'NİN FAZİLETİ

Kur'ân'-ı Kerim'de, Hz. İsa'nın mensup olduğu, Allah'ın dinine inanan ve ona sarılan İmran ailesinin fazileti, Hz. Meryem'in doğumu ve annesi tarafından Beytülmakdis'e nezredilmesi, şöyle dile getirilmektedir:

“Gerçek şu ki Allah; Âdem'i, Nûh'u, İbrâhim ailesi ile İmran ailesini, birbirinden gelen tek zürriyet hâlinde bütün insanlardan süzüp onlara üstün kılmıştır. Allah Semî'dir, Alîmdir (herşeyi hakkıyla işitir, mükemmel tarzda bilir).²⁷ Hani bir vakit İmran'ın hanımı şöyle demişti: “Ya Rabbî, karnımda taşıdığım çocuğumu sana adadım, her türlü bağdan âzade olarak senin yolunda hizmet edecektir. Adağımı lütfen kabul buyur. Şüphesiz (duaları işiten, niyetleri bilen) Semî ve Alîm yalnız Sen'sin!”. Derken onu doğurunca da: “Ya Rabbî,” dedi, “ben bir kız doğurdum. -Zaten Allah ne doğurduğunu çok iyi biliyordu - erkek evlat, elbette kız gibi değildir. Ben onun adını Meryem koydum. Onu da, onun neslinden gelecekleri de o mel'un şeytanın şerrinden korumanı niyaz ediyorum.”²⁸ Rabbi onu güzellikle kabul buyurdu ve pek güzel bir tarzda yetiştirdi. Onu Zekeriyâ'nın eğitim ve himayesine verdi. Zekeriyâ onun yanına mâbede ne zaman girse beraberinde yiyecekler bulurdu. “Meryem! Bu yiyecekleri nereden buluyorsun!” deyince de o: “Bunlar Allah tarafından gönderiliyor. Muhakkak ki Allah dilediğine sayısız rızıklar verir.” derdi.²⁹

Hz. Meryem'in bu sözü Hz. Zekeriyâ, dua yerine sayıp değerlendirilebilecek bir fırsat olarak düşünmüş olacak ki: *“İşte o sırada Zekeriyâ Rabbine niyaz edip “Ya Rabbî!” dedi, “bana Senin tarafından tertemiz, hayırlı zürriyet ihsan eyle. Şüphesiz ki Sen duaları işitip icabet edersin!”³⁰ Allah onun başkaca dualarının yanında bu samimi duasına Hz. Yahyâ'yı Ona bahşederek icabette bulunmuştu.*

5. HZ. ZEKERİYYÂ'NIN MERYEM'İ HİMAYESİNE ALMASI

İslâmî kaynaklar, Hz. Meryem'in Hz. Zekeriyâ'nın himayesine verilmesi konusunda, Yahudi din adamları arasında çekilen bir kuradan bahsetmektedirler. Bu haberlere göre Beytülmakdis'te ibadetle meşgul din adamları, önceki hahamları İmran'ın kızı olan Meryem'in Hz. Zekeriyâ'nın himayesine bırakılmasına karşı çıkmışlardı. Hz. Zekeriyâ, *“Onu bana bırakınız, onu himayeye en lâyük olan benim; çünkü onun teyzesi benim zevcemdir”³¹ diyerek Meryem'in kendisine emanet edilmesini isteyince; “Eğer o, üzerinde en fazla hakkı olan insana teslim edilecek olsaydı, annesine bırakılırdı.” dediler. En âdil yolun kendi aralarında kura çekerek ve onun kime bırakılacağını kura ile belirlemeyi teklif ettiler. Kura için, üzerlerine isimleri yazılı bulunan ve onunla Tevrat yazdıkları kalemlerini veya oklarını bir suya atmayı ve kimin kalemi suyun üstünde kalırsa Meryem'i o hahama emanet etmeyi kararlaştırdılar.*

²⁷ Ayrıca bak: Bakara 2/47; Tahrim 66/12; Çıkış 2,1; 6,20; 15, 20.

²⁸ Âl-i İmrân, 3/33-36.; Rasûlullah'a (s.a.s.) Hz. Meryem ve oğlu Hz. İsa (a.s.)'ın şeytandan korunmuşlukları hakkında şöyle buyurmuştur: “Dünya'ya gelen hiç çocuk yoktur ki, doğduğu sırada şeytan ona dokunmasın. Çocuk, şeytanın dokunmasından dolayı feryat ederek ağlar. Bundan yalnız Meryem'in oğlu ile annesi müstesnadır.” (Müslim, Fezâil, 40).

²⁹ Âl-i İmrân, 3/35-37.

³⁰ Âl-i İmrân, 3/38.

³¹ Hz. Zekeriyâ'nın hanımı İyşâ (Elizabeth), Hz. Meryem'in annesi Hanne'nin kardeşidir (Âİûsî, Tefsir, c.3, s.133; Şevkânî, Tefsir, c. 1, s. 339, c.3, s.322) Rasûlullah'da, Miraç hadisinde, Hz. İsa ile Hz. Yahyâ'yı, teyzezade olarak zikretmiştir (Müslim, İman, 259; Nesâî, Salât, 1).

Suya attıkları kalemlerden sâdece Hz. Zekeriyâ'ya ait olanı su üstünde kalınca, bebeği onun himayesine vermeye razı oldular.³²

İbn Kesir'in naklettiği bir rivayete göre, Yahudi din adamları, üzerlerinde kendilerine ait işaretleri olan kalemlerini bir araya toplamışlar, çağırdıkları bir çocuğa içlerinden birini çekmesini istemişlerdi. Çocuğun çektiği kalem Hz. Zekeriyâ'nın kalemiydi. Ancak diğerleri ikinci bir kura isteyip, o da Hz. Zekeriyâ'ya çıkınca üçüncü bir kura daha istediler. Bu kuralardan ikincisi, suya atılan kalemin suyun akış yönünün tersine yüzmesi, üçüncüsü ise, bir kalemin suyun üzerinde sabit kalması, diğer kalemlerin yüzmesi, şeklindeydi. İkincisinde sadece Hz. Zekeriyâ'nın kalemi ters istikamette yüzdü, üçüncüsünde de sadece onun kalemi atıldığı yerde kaldı. Bunun üzerine kurayı kazanmış oldu.³³

Kur'ân-ı Kerim'de Yüce Allah, Yahudi hahamları arasında cereyan eden bu kura meselesine işaret eder ve bu konuda Peygamberimiz'e hitaben, şöyle buyurulmuştur: *“(Ey Resulüm!) İşte bunlar gayb kabilinden haberler olup, onları Biz sana vahy ediyoruz. Yoksa onlar, Meryem'i kimin himaye edeceğine dair kur'a çekerlerken (kalemlerini suya atarlarken) ve birbirleriyle tartışırken sen yanlarında bulunmuyordun.”*³⁴

Hz. Meryem, böylece Beytülmağdis'te Hz. Zekeriyâ peygamberin gözetiminde iyi bir şekilde yetişti. Ona büyük değer veren ve yetişmesine özen gösteren Hz. Zekeriyâ, Beytülmağdis'te Hz. Meryem için, merdivenle çıkılan bir oda, bir mihrap tahsis etmişti. Onun yanına Hz. Zekeriyâ'dan başkası çıkamazdı. Hz. Zekeriyâ, her gün oraya Onun için yiyecek ve içecek götürürdü. Meryem ise vaktini ibadet ve dua ile geçiriyordu.³⁵ Bu mekânın mahfel gibi bir oda veya mescid olduğu da tahmin edilmektedir.

Hz. Meryem'in yanına, Hz. Zekeriyâ'dan başka kimse çıkmadığına göre, ona bu mevsim dışı yiyecekleri kimin getirdiği konusunda bazı soru işaretlerine cevap olması itibarıyla Prof. Dr. İsmail Yiğit'in şu açıklamasını çalışmamıza ışık tutması yönüyle aktarmak isteriz: “M. Abduh, Hz. Zekeriyâ'nın Meryem'in yanına girdiğinde onun yanında gördüğü yiyecek maddeleriyle ilgili olarak, “Kur'ân-ı Kerim'de, bunun harikulâde bir durum olduğuna işaret yoktur.” demiştir. Aynı görüşü paylaşan M. Esed ise, “Kur'ân ve sahih hadislerde, Hz. Meryem'e gelen bu rızık, mucizevî bir kaynaktan geldiğine dair hiç bir işaret yoktur.” dedikten sonra, onun bakımını üstlenen Hz. Zekeriyâ'nın ihtiyarlığı dolayısıyla yürütemediği bu sorumluluğu bir başka şahsa devrettiğine dair bir rivayet aktarır ve sözlerini şöyle tamamlar: “Bu rivayet doğru olsun veya olmasın, Hz. Meryem'in Hz. Zekeriyâ'ya cevabı, onun asıl rızık verici olarak Allah olduğu ve O'na karşı duyduğu derin sorumluluk bilincini yansıtır.”³⁶ Aslında bu yaklaşım, M. Esed'in mucizeler karşısındaki genel tutumunun bir yansıması olmalıdır. Yoksa anlatılanlar, buradaki olağanüstülüğü açıkça göstermektedir.

Hz. Zekeriyâ'nın, Hz. Meryem'den beklediği cevap, kanaatimizce, onun sorusunda gizlidir, yani o bu sorusuyla, gördüğü yiyecek maddelerinin Allah'ın Hz. Meryem'e bir ikramı

³² Salebi, 372; İbnül-Esir, el-Kâmil, c. 1, s. 299.

³³ Kasasul-Enbiyâ, c.2, s. 648.

³⁴ Âl-İmrân,3/44.

³⁵ Salebi, s. 373.

³⁶ İsmail Yiğit, Peygamberler Tarihi, Kayıhan Yayınları, İstanbul 2014, s.579.

olduğunu îma etmektedir. Esed'in delil gösterdiği Taberî rivayetini doğru saydığımız takdirde, Hz. Zekeriyâ'nın bizzat görevlendirdiği bir adam tarafından sağlanabilecek yiyecek maddelerinin kaynağını sorması, anlamını kaybedecektir. Veya insan eliyle başka bir şekilde gelmiş olma ihtimali de bu soruyu anlamsız kılacaktır.”³⁷

6. HZ. MERYEM'E İSÂ'NIN MÜJDELENMESİ

Beytülmağdis'te Hz. Zekeriyâ'nın himayesinde iyi bir şekilde yetişen ve zamanının büyük bölümünü mihrabında ibâdet ve tâatla geçiren Hz. Meryem, yıllar sonra takvası ve iffetiyle meşhur bir azîze olmuştu. O'nda, bir peygamber olan Hz. Zekeriyâ'yı dahi gıpta ettirecek takva alâmetleri görülmeye başlamıştı. Onun bu seçkinliği, nihayet vahiyle belgelendi. Hz. Meryem'e gelen vahiy meleği Ruhulkudüs yani Hz. Cebrail, ona, Allah tarafından seçildiğini ve bütün kadınlara üstün kılındığını haber vermiş, ibâdet ve tâata devam etmesini emretmişti:

*“Melekler (yani Cebrail) şöyle demişti: Ey Meryem! Allah seni seçip tertemiz kıldı. Ve seni âlemlerin kadınlarından üstün kıldı. Ey Meryem! Rabbine gönülden boyun eğ. O'na secde et ve rükû edenlerle birlikte rükûya git!”*³⁸

Yüce Allah, bir peygamber annesi olma şerefini O'na lütfedecekti. Bu ilahî seçilmişlik ve hiç bir kadında görülmemiş bir şekilde Hz. İsa'ya anne olma şerefini bahşetmekle, onu bütün dünya kadınlarının efendisi yapacaktı. Artık bunun zamanı yaklaşmıştı. Bu günlerden birinde, muhtemelen ibadet ve tefekkür için ailesinden ayrılan Hz. Meryem, doğu istikametinde, onlardan biraz uzaklaşmıştı. Onların gözlerinden uzak yalnız başına olduğu bir sırada, karşısına âniden bir erkek çıkıverdi. Hz. Meryem, büyük bir korkuya kapıldı ve hemen Allah'a sığındı. Ancak ona bir erkek suretinde görünen bu şahıs, kendisinin vahiy meleği Ruhulkudüs yani Cebrail olduğunu söyledi ve Allah tarafından önemli bir vazife ile gönderildiğini açıkladı. Allah'ın ona mübarek bir bebek vereceğini, bu bebeğin gelecekte mucizelerle desteklenen bir peygamber olacağını müjdeledi. Hz. Meryem'in, bir bakire olduğu hâlde nasıl çocuk doğuracağına şaşırması üzerine, Allah'ın buna kadir olduğunu, O'nun olmasını istediği işin ol emriyle oluverdiğini söyledi.³⁹ Sakinleşen ve işini Allah'a havale eden, ancak bu işin sıkıntılı olacağını, işin hakikatini bilmeyen insanların, meseleyi düşünmeden görünüşe bakıp, kendisine iftira atabileceklerini bilen Hz. Meryem ile melek arasında geçen bu konuşma Peygamber Efendimize hitaben şöyle anlatılmaktaydı:

“Ey Muhammed! İnsanlara, Kur'an'daki Meryem kıssasını anlat. Hani bir zaman Meryem, ailesinden ayrılıp, onların bulunduğu yerin doğu tarafına çekilmişti. Ailesiyle kendisi arasına bir perde koymuştu. Biz, kendisine meleğimiz Cebrail'i gönderdik de, ona insan şeklinde göründü. Meryem, ‘Ben, senden Rahman olan Allah'a sığınırım.

Eğer Allah'tan korkuyorsan, bana dokunma!’ dedi. Melek, ‘Ben, Rabbinin gönderdiği bir elçiden başkası değilim, sana nezih ve kabiliyetli bir çocuk bağışlamak için gönderildim.’ dedi.

³⁷ Yiğit, a.g.e, s.579.

³⁸ Âl-i İmrân 3/43-44. Hz. Meryem, başka bir âyette ise, namusunu koruma hususunda müminlere örnek gösterilmiştir: “Allah, iman edenlere, namusunu koruyan İmrân kızı Meryem'i de misal gösterir. Biz, ona, ruhumuzdan üfledik. O, Rabbinin sözlerini ve kitaplarını tasdik etmişti ve itaatkâr olanlardandı.” (Tahrim, 66/12) Bir hadisinde, Firavunun hanımı Asiye ile Hz. Meryem'in gerçek anlamda kemâle eren iki kadın olduklarını söyleyen (Buhari, Enbiyâ, 34, 36). Peygamber Efendimiz (s.a.s.), bir başka bir hadisinde de Hz. Meryem ile Hz. Hatice hakkında şöyle demiştir: “Zamanındaki dünya kadınlarının en üstünü İmrân kızı Meryem, bu ümmetin kadınlarının en hayırlısı da Hatice'dir.” (Buhari, Menâkıbul-ensâr, 20; Ahmed b. Hanbel, Müsned, c. 1, s. 84, 116).

³⁹ Yasîn 36/82.

*Meryem, 'Ben bakireyim, bana hiç bir beşer dokunmadığı ve iffetsiz biri de olmadığım hâlde nasıl çocuğum olabilir?' dedi. Melek şöyle dedi: 'Bu iş, dediğim gibi olacaktır.' çünkü Rabbin buyurdu ki: Babasız çocuk vermek bana pek kolaydır. Hem biz, onu nezdimizden insanlara bir mucize ve rahmet kılacağız. Ezelde böyle takdir etmişizdir.'*⁴⁰

Görüldüğü gibi, bakire Meryem'in doğumla ilgili tabî kanunların dışında olarak, babasız bir çocuk dünyaya getireceği, bu çocuğun nezih, kabiliyetli ve insanlar için bir rahmet ve mucize olacağı müjdesi verilmişti. Allah tarafından, bu mucizevî doğum için seçilen Hz. Meryem, çirkin hâllerden veya Yahudilerin iftiralarda ortaya attığı kötülüklerden tamamen uzak idi. Dünyada başka bir kadına nasip olmamış bir şekilde Hz. İsa Mesih'e anne olması dolayısıyla dünya kadınlarına tercih edilmişti. Bu seçilmişliğin neticesi olarak, âyette belirtildiği gibi zamanını ibadet ile geçirirdi. Allah'ın huzurunda namaz kılan secdeye ve rükûya giden mü'minlerle birlikte olur, Beytülmakdis'te onlarla beraber ibadet ederdi.

Kur'an-ı Kerim, bir başka yerde, Meryem'e gelen bu meleğin, doğacak çocuğun ismini ve diğer bazı özelliklerini de açıkladığını bildirmektedir. O çocuğun dünyada ve ahirette şerefli ve itibarlı biri olacağını, henüz beşikte iken insanlarla konuşacağını, konuşmasını kemal yaşına varduktan sonra da devam ettireceğini haber vermektedir:

"Melek (Cebrail) demişti ki: 'Ey Meryem! Allah seni, kendisinden bir kelime ile müjdeler ki, onun adı Meryem oğlu İsa Mesih'dir. Dünya ve ahirette şerefli ve Allah'a yakın kılınanlardan olacaktır. İnsanlarla, beşikte iken de, yetişkin iken de konuşacaktır. O, salihlerden olacaktır.

*Meryem, 'Ey Rabim! Bana hiç bir insan dokunmamış iken nasıl çocuğum olur?' demişti. Melek, 'Bu böyledir. Allah, dilediğini dilediği şekilde yaratır. Bir işin olmasını dilerse ona ol der ve olur.' dedi.'*⁴¹

7. BABASI OLMADAN ÇOCUK DÜNYAYA GETİRMEK HZ. ÂDEM'İN ANNESİZ BABASIZ YARATILMASININ BİR BENZERİDİR

⁴⁰ Meryem, 19/16-21. Peygamberliğinin beşinci yılında, Rasûlullah'ın (s.a.s.) izniyle sayılan yüze varan iki Müslüman grup, Habeşistan'a hicret etmişti. Mekke müşrikleri, onları geri getirmek için Habeşistan kralına bir heyet gönderdi. Hz. Peygamber'in (s.a.s.) âdil bir hükümdar olarak tanıttığı Habeşistan kralı, Kureyş elçileriyle muhacirleri yüzleştirmeden bir karar vermek istemedi. Onun huzurunda iki taraf arasında yapılan tartışmada muhacirleri temsilen konuşan Hz. Cafer b. Ebi Talib, kral tarafından Hz. İsa hakkındaki kanaatleri sorulunca, cevap olmak üzere Meryem Suresi'nin baş tarafını okumuştur. Bu duruma büyük önem veren Mevdûdî, bu surenin, âdeta Habeşistan muhacirlerine bir erzak olarak indirildiğini belirtir (Tefhim, c.3,s.206). Meryem Suresi'ndeki bu bilgiler, aynı zamanda, Hıristiyanların Hz. İsa'nın Allah'ın oğlu olduğu inancını reddederek, o andan itibaren bu yanlış düzeltmeye imkân hazırlamıştır.

⁴¹ Âl-i İmrân, 3/45-47. Rivayete göre, din adamlarından müteşekkil bir heyet, Necran Hristiyanlarını temsilen, Rasûlullah'la (s.a.s.) görüşmek için Medine'ye gelmişti. Bu görüşmeler esnasında papazlar, üçlü ilah inançlarını savunmaya çalışıyorlardı. Bu sırada Âl-i İmrân Suresi'nin baş tarafından 83 ayet nazil oldu. Yüce Allah, bu âyetlerde, onların bu yanlış İnançını reddederek, Hz. İsa'nın onların zannettiği gibi Allah'ın değil, İmrân kızı Meryem'in oğlu olduğunu beyan ediyordu. Onun da diğer insanlar gibi bir rahime şekillendirildiğini, ancak annesiz ve babasız yaratılan Hz. Âdem (a.s.)'in yaratılışına benzer bir şekilde babasız olarak dünyaya getirildiğini bildiriyordu. Yine Hz. Meryem'in başından geçenleri, nasıl hamile kaldığını ve Meryem Suresi'nde olduğu gibi, doğumla ilgili durumu açıklıyordu (İbn Kesir, Kasas'ı-enbiyâ, c.2,s. 644)

Hız. Meryem'in vukuunu düşünemeyeceği şey, şüphesiz ki, Allah için hiç de zor değildi. O'nun "ol" emri,⁴² dilediği şeyin hemen olmasına yeterliydi. Cenâb-ı Hak, Hız. İsa'yı babasız dünyaya getirerek, bir erkek ile bir kadından insan yaratmaya kadir olduğu gibi, sadece bir kadından yaratmağa da kadir olduğunu göstermek, bunu, gücünün bir delili kılmak istemişti. Nitekim önceden, beşerin atası Hız. Âdem'i annesiz ve babasız, Hız. Havva'yı da ondan halk ederek, her türlü yaratmaya kadir olduğunu göstermişti. Bu şekilde şüphe içinde olan insanları ikna etmede bir örnek olarak verilmiştir.⁴³ Şimdi de yaşlı ve âqır (kısır) bir kadınla kemikleri dahi iyice zayıflamış bir ihtiyardan Hız. Yahya'yı yaratması, kışın ölmüş arzı, baharla birlikte bütünüyle diriltip yeniden cenneti andıran bir bahar yaratması o yüce kudret sahibine asla zor gelmeyecektir. Çünkü O yüce kudret, "Ölüden diriye, diriden de ölüyü çıkarma" kudretine sahiptir.

Hız. Meryem'e gelen Hız. Cebrail, ondan doğacak çocuğun mübarek bir kimse olacağını, daha beşikte iken insanlara konuşacağını, Allah'ın ona irâdeyi faydalı işlere sevk eden ve doğru düşünmeyi sağlayan ilmî kabiliyet vereceğini, yazı yazmayı, Tevrat ve İncil'i okumayı öğreteceğini, mucizelerle desteklenen bir peygamber olarak İsrailoğulları'na göndereceğini de haber vermişti: "Allah ona kitabı (yazmayı), hikmeti, Tevrat ve İncil'i öğretecektir. Onu İsrail oğullarına resul olarak gönderecek, o da onlara şöyle diyecektir: "Size Rabbiniz tarafından bir mucizeyle gönderildim: Ben size çamurdan kuş şekline benzer bir şey yapar içine üflerim, o da Allah'ın izniyle hemen kuş oluverir. Keza ben anadan doğma körü ve abraşı iyileştirir, hatta Allah'ın izniyle ölüleri diriltirim. Evlerinizde ne yediğinizi ve biriktirip sakladıklarınızı da bilirim. Eğer inanmaya niyetiniz varsa, elbette bunlarda sizin için alacak dersler vardır."⁴⁴

Kur'ân, iki yerde Hız. Meryem'in iffeti ve Hız. İsa'ya hâmile kalışı hakkında şu bilgileri vermektedir: "Allah, iman edenlere namusunu koruyan İmran kızı Meryem'i de misal gösterir. Biz, ona ruhumuzdan üfledik. O, Rabbinin sözlerini ve kitaplarını tasdik etmişti ve itaatkâr olanlardandı."⁴⁵ Namusunu koruyan Meryem'i de hatırla. Biz, ona ruhumuzdan üfledik. Onu da, oğlunu da âlemlere bir mucize kıldık."⁴⁶ Burada Yüce Allah, Hız. İsa'nın şerefini yüceltmek için ona kendi ruhundan üflediğini belirtmiştir. Bu nefhe, yapışkan bir balçıktan şekillendirilerek yaratılmış olan Hız. Âdem'i canlandıran bir üfleme iken aynı zamanda Âdem'i meleklerle üstün kılarak onların Âdeme secde ile emrolunmasının da bir benzeridir.⁴⁷ Bu, Kur'ânda şöyle dile getirilmiştir:

"Bir vakit Rabbin meleklerle: "Ben, çamurdan bir beşer yaratacağım" Onu iyice biçimlendirip ona Rûhumdan üfleyince hep birden, (hürmet göstermek için) ona secde ediniz demişti."⁴⁸

Bu rûh, bütün eşyayı yaratan Allah'ın Ruhu'dur, bütün canlılar canlılığını ondan alırlar. Biz, aklımızla, bu ruhun veya nefhanın (üfürmenin) hakikatini ya da cansız varlıkları nasıl canlı

⁴²Yasin 36/82.

⁴³Mehmet Aydın, Ansiklopedik Dinler Sözlüğü, Damla Ofset, Konya 2005. s.489-490.

⁴⁴ Âl-i İmran 3/48-49.

⁴⁵ Tahrim 66/ 12.

⁴⁶ Enbiyâ 21/91.

⁴⁷ Ö. Ahmed Ömer, c. 2, s. 319.

⁴⁸ Sâd 38/71-72.

hâle getirdiğini kavrayamayız. Yine iffet sahibi bakire Meryem’i, bir erkekle beraber olmaksızın gebe kalmasının sırrını anlayamayız. Bu durum Allah’ın kudretine taalluk eden bir husustur, eşyanın teşekkülü ile ilgili tabiat kanunlarının dışındadır. Hz. İsa’nın babasız dünyaya gelişi, Allah’ın kudretini, O’nun istediği her şeyi istediği zaman ve şekilde yaratmaya kadir olduğunu ortaya koyar. Allah’ın kudreti, yeryüzünde cereyan eden maddî kanunlarla sınırlı değildir. Hz. İsa’nın babasız olarak, Meryem’e üflenmiş bir ruhtan vücut bulması, ayrıca ruhun bedenden ayrı bir varlık olduğunu inkâr eden Yahudi toplumunda ruh âleminin varlığının da bir ilâmdır. İnsandaki ruhu inkâr eden bir topluma ruhun varlığını açıkça ortaya koyacak apaçık bir mucizedir.⁴⁹

8. HZ. MERYEM’İN HAMİLELİĞİ VE HZ. İSÂ’NIN DOĞUŞU

Hz. Meryem büluğ çağına gelmiş, bazılarına göre on veya on üç⁵⁰, Hıristiyanlarca Apokrif sayılan Yakup İncil’inde henüz On altı yaşında iken⁵¹, bir gün mabetteki mihrabına gitti. Oradan da istirahat etmek için Beytülmakdis’in doğusuna doğru çekildi. Çekilmekle de kalmadı ailesi ile kendi arasına bir sütre ve perde koydu. Bu âsude ve kimsesiz yerde, insanlarla kendi arasına bir engel ve perdenin yerleştirilmesi, onun kadınlık hâllerini hissettirmeme hassasiyetinden, temizlenme ihtiyacından olabileceği gibi, sessiz bir ortamda ibadeti, teveccühü ve en mükemmel şekilde bir konsantrasyon yakalama adına da olabilir. Bu sırada Ansızın karşısına parlak yüzlü yakışıklı bir delikanlı çıktı. Korktu, ürperdi. Kendisine bir şey yapacağından endişelendi. Çünkü karşısına aniden çıkmıştı. Bu تنها yerde ona yardım edebilecek kimse bulunmadığı için kendisine kötülük dokunabileceği endişesinden olsa gerek, korkarak ondan uzaklaşmaya başladı. Onun kendisine ne zamandır geleceği haber verilen Mesih’e anne olacağını müjdeleyen bir melek olabileceği hiç hatırına bile gelmemişti. Sonra ona: “*Doğrusu ben senden Rahmana sığınırım. Eğer mümin ve takva sahibi isen fenalık yapmazsın.*” dedi.⁵² Sonradan onun insan suretine girmiş Cebrail olduğunu anladı. Melek onun korkusunu gidermek ve kalbini rahata kavuşturmak için hakikati anlattı. Sonra elbisesinin yakasından rahmine ulaşacak şekilde kuvvetlice üfledi. İşte bu üfleme üzerine Hz. İsa’ya hamile kaldı.⁵³ Müfessirler Hz. Meryem’in gömleğinin yakasından üfleyerek onu hamile bırakan meleğin, Cebrail olduğunu zikrediyorlar. İbn-i Kesir, Cebrail’in, Meryem’in fercine değil de ağzına üflediğine dair Übey b. Kâ’b’a nispet edilen bir rivayeti reddederek diyor ki: Bu iddia, kıssanın siyakından anlaşılan manaya muhaliftir. Kur’ân delalet ediyor ki, Meryem’e gönderilen melektir ve Cebrail’dir. Bu melek ise O’nun yakasından üflemiş ve bu üfleme fercine inmiş ve rahmine girmiştir: “*Bir de İmran kızı Meryem ki ırzını pek sağlam korumuştur. Biz de O’na Ruhumuzdan üfledik.*”⁵⁴ Burada (ona) diye ifade edilen ferçtir, yoksa ağız değildir.⁵⁵

⁴⁹ Muhammed Ebu Zehra, Hıristiyanlık Üzerine Konferanslar (trc. Akif Nuri), İst. 1978, s. 33.; İsmail Yiğit, a.g.e, s. 579-584.

⁵⁰ Muhammed Ali Sâbûnî, Kur’ân Işığında Peygamberlik ve Peygamberler, Kültür Basın Yayın Birliği, İstanbul 1390, s. 254.

⁵¹ H. Cısrî Efendi, Risale-i Hamidiye, Bahar Yayınları, İstanbul, Trhsz. s.628; Sarıkçıoğlu, a.g.e, s.251.

⁵² Meryem 19/18.

⁵³ Sâbûnî, a.g.e, s.254-255.

⁵⁴ Tahrîm 66/12.

⁵⁵ Sâbûnî, a.g.e., s.257.

Bütün annelerde olduğu gibi, Hz. Meryem’de de hamileliğinin başlangıcından itibaren geçen sürede embriyolojik safhalar söz konusudur. Ancak, bu hâmile kalış ve embriyolojik sürecin başlaması nasıl olmuştur? İşte bunlar, âdeta birer sır küpü gibidir. Hz. Meryem’in karşısındaki Cebrail midir, yoksa zaman üstü özellikleriyle Hz. Peygamber’in Rûhu’nun hayat cevheri mi ona temessül etmiş, O da bu temessül eden Hz. Rûhu görünce bedene ve cismaniyete ait olmayan bir heyecan mı duymuştur. İşte bütün bunlar mucizevî olan ve bizi aşan Allah’ın Kudreti dairesinde cereyan eden şeylerdir.

Burada akla bir soru gelmektedir; Acaba bu ruh ne idi. Hemen büyük çoğunluğu itibariyle bütün tefsirler, ayetteki “...*ruhumuzu gönderdik...*” diye belirtilen ruh’un Cebrail, Ruhulkudüs veya Rûhulemin olduğunu ifade etmektedirler. Ama burada Kur’ân “ruh” tabirini kullanmaktadır. Bu ruhun tayininde ise ihtilaf vardır. Bu ihtimalin sınırları ise ihtilafın çerçevesini aşkındır; Hz.Peygamber (a.s)’ın ruhunu içine alacak kadar da geniştir. Evet, bu da muhtemeldir; zira Hz. Meryem çok afife ve nezihe bir kadındı. Bu itibarla da gözlerinin içine başka bir hayal girmemişti ve girmemeliydi de. Ona sadece kendisine helal olan biri bakmalıydı. O da olsa olsa Efendimiz olabilirdi, zira O bir münasebetle Hz. Meryem’in kendisiyle nikâhlandığına işaret buyurmuştu.⁵⁶ Bu açıdan da “ruh”un Efendimiz ‘in ruhu olabileceği de ihtimal dâhilindedir. Ancak bu kesin değildir, sadece bir ihtimaldir. Varsayımdır. Varsayımlar ise delillerle takviye edilecekleri ana kadar kesinlik iade etmezler. Yine Cebrail Hz. Peygambere vahiy getirirken bazen insan şekline girer özellikle de Sahabiden “Dihyet’ül-Kelbi”nin suretinde gelirdi. Burada Hz. Meryem’e Cebrail’in Hz. Muhammed(s.a.s.)in suretinde görülmüş olabileceği ihtimal dâhilindedir. Bir Hadiste Hz. Meryem’in Cennette kendisine nikâhlanacağına dair rivayetler vardır.⁵⁷ Kur’ân bu hususa Meryem Süresi’nde şöyle bir açıklama getirmiştir:

“(Ey Resulüm) Kitapta Meryem’i de an! Hani o, ailesinden ayrılıp doğu tarafında bir yere çekiliverdi.⁵⁸ Onlarla kendisi arasına bir perde gerdi. Biz de ona Ruhumuzu gönderdik de, ona kusursuz, mükemmel bir insan şeklinde görüniverdi. Meryem irkildi ve “Ben” dedi, “Rahmana sığındım senden. Eğer Allah’tan korkup haramdan sakınan bir kimse isen çekil yanımdan!” Ruh: “Ben” dedi”, “Rabbinden sana gelen bir elçiyim. Sana tertemiz bir erkek çocuk hediye edeyim diye geldim” Meryem: “Nasıl oğlum olabilir ki bana eli değen bir tek erkek bile olmamıştır. İffetsiz bir kadın da değilim!”⁵⁹ Ruh: “Öyledir, ama Rabbin: “Bu iş bana pek kolaydır. Çünkü biz onu insanlara kudretimizin bir alameti ve tarafımızdan bir rahmet kılacağız ve artık bu, hükme bağlanmış, olup bitmiş bir iştir” dedi.” Sonra çocuğuna hamile kaldı ve bu hâliyle uzakça bir yere çekildi.⁶⁰

Meryem’in hamileliği konusu, alışılmışın dışında bir mucizedir ve iffet âbidesi, tertemiz bir genç kız⁶¹, bakire iken hamile kalmıştır. Kur’ân zaten olayın bu yönüne dikkat çekerek onun iffetini şu şekilde övüyordu:

“Bir de İmran’ın kızı Meryem’i misal getirir. Meryem, iffet ve namusunu korudu. Biz ona

⁵⁶ Ali el-Müttaki, Kenz’ul-Ummal, c.11/424.

⁵⁷ Ali el-Müttaki, a.g.e., c.11/424.

⁵⁸ Beyt-i Mukaddesin veya evinin doğu tarafına çekilmişti. Hıristiyanlar doğu tarafını kible edinmişlerdir.

⁵⁹ Kur’ân, Hz. Meryem’in bakire, yani hiçbir erkek ile evlilik bağı olmadığını bildirir. Mevcut İncillere göre Yusuf Meryem’i eş olarak aldı. Yalnız Hz. İsa dünyaya gelinceye kadar onunla birleşmedi (Matta 1,24-25). İncil’e göre İsa’nın Hz. Meryem’den doğan Yâkub, Şem’un ve Yahuda isimli erkek ve ayrıca kız kardeşleri vardı (Matta 13,55).

⁶⁰ Meryem 19/16-22.: Uzaklaşması, çocuğuna babasız hamile kaldığının güçlü bir delilidir. Normal tarzda olsaydı evini, barkını, her şeyini bırakıp uzak bir yere çekilmezdi.

⁶¹ “Hani Melekler dediler ki: “Meryem! Muhakkak ki Allah seni seçti. Seni tertemiz kıldı hatta seni dünyadaki bütün kadınlara üstün kıldı.(Âl-i İmran, 3/42; Hâkimler 5, 24; Luka 1,42.28)

*ruhumuzdan üfledik. O da Rabbi'nin kelimelerini ve kitaplarını tasdik etti ve gönülden itaat edenlerden oldu.*⁶² Yine başka bir ayette: “İffet ve namusunu gerektiği gibi koruyan Meryem’i de an. Biz ona ruhumuzdan üfledik, hem onu, hem oğlunu cümle âlem için bir ibret yaptık.”⁶³

Hz. Meryem ve Hz. İsa hakkında Kur’ân’da haber verilen bilgilerin bir kısmı Hıristiyanların kanonik saydıkları resmi İncillerde yoktur. Meryem’in hamile kalışı konusunda kilisenin apokrif saydığı İbrâni Thomas ve Yakup İncillerinde rastlanır. Ancak Kur’ân ayetlerine benzer ayetler Luka İncili 1-2. Bölümde hem Yahyâ’nın hem de Hz. İsa’nın geleceğine ve doğumlarına dair Zekeriyâ ve Hz. Meryem’e süreç hakkında bilgi verilir.⁶⁴

Hz. Meryem ergenlik çağına geldiğinde âdet dönemlerinde teyzesinin yanında kalıyor ve âdeti bitip guslettikten sonra dinen temiz olarak tekrar mihrabına dönüyordu.⁶⁵ Bu hususta rivayet edilen bir hadiste şöyle buyurulmuştur: “Meryem âdet dönemi sebebiyle mihrabın bir tarafına (bir yere) gitti. Ve orada (kendisini onlardan gizlemek için) kendisine duvarlardan oluşan bir perde yaptı. (yani kendisini duvarların ardına gizledi)⁶⁶ Bu perdelemenin Cebrail’in gelişiyle ilgisi yoktur. Âdet döneminin özelliğinden dolayı kendisinin aldığı bir tedbir olarak düşünülebilir.

Bazı kaynaklarda Meryem’in kadınlığa ait eziyetlerden vareste kılındığı, kadın hâinden uzak olduğuna onun âdet görmediği ifade edilmektedir. Buna delil olarak şu ayet gösterilmektedir:

“Hani Melekler dediler ki: “*Ey Meryem! Muhakkak ki Allah seni seçti. Seni tertemiz kıldı hatta seni dünyadaki bütün kadınlara üstün kıldı.*”⁶⁷ Aynı zamanda ayette, kendisinin ileride maruz kalabileceği bir takım iftiralara karşı, onun iffet ve günahsızlığına da harika ve mucizevî doğumundaki günahsız ve temizliğine işaret edilmektedir.⁶⁸

Hz. Meryem genç kızlık döneminde yeterli ve fizyonomik anlamda yeteneklere kavuştuğu için Mâbed’deki hizmetine başlamıştı. İşte bu noktada Marangoz Yusuf (Joseph) onun hayat hikâyesinde yer almaya başlamıştır. Kur’ân ve Hadislerde Yusuf’tan bahsedilmediği için Yusuf’a dair verilen bilgilere İslam âlimleri ihtiyatlı yaklaşmışlardır. Bu tür anlatılanlara “Allahu a’lem” (en doğrusunu Allah bilir) açıklamasını sözlerine eklemişler veya “rivayet edilmektedir” veyahut da “derler ki” ibaresi eklenmiş, bazen de “Hıristiyan kaynakları der ki”⁶⁹ Ali el-Müttaki, Kenz’ul-Ummal, c.11/424. ibaresini kullanarak temkini elden bırakmamışlardır.⁶⁹

⁶² Tahrim, 66/12; Hz. İsa (a.s.)’ın babasız dünyaya gelme mucizesini kabul etmeyip onun gayr-ı meşru bir ilişki neticesinde doğduğu iftirasını atan Yahudilere reddiyedir. Bu sürede ilâhî adaletin her insan hakkında lehte de aleyhte de verdiği hükmün şahsî olduğu vurgulanır. En faziletli bir zata yakınlığın kâfire faydası olmadığı gibi, en zalim birine yakınlığı da mümine zarar vermez. Hz. Nuh ile Hz. Lût’un eşleri iman etselerdi Hz. Muhammed (s.a.s)’in zevceleri gibi müminlerin anneleri derecesine yükseleceklerdi, fakat iman etmediklerinden peygamber hanımı olmalarına rağmen cehennemlik oldular. Buna mukabil Allah’ın en şedit düşmanlarından Firavun’un hanımı, cennet hanımlarının yüksek mertebesine çıkarıldan olmuştur. Üçüncü örnek Hz. Meryem olup, dünyada hiçbir iffetli kızın geçirmediği bir imtihana tâbi tutulmuş, ama cennet hanımlarının en üstünü olmakla ödüllendirilmiştir.

⁶³ Enbiya, 21/91.

⁶⁴ Luka,1/5-66; 2/1-20.

⁶⁵ İbn Kesîr, Tefsîr, c.3, s114.

⁶⁶ Taberî, Câmi’ül-Beyan Te’vilü’l-Kur’ân, (3. Baskı) Kahire 1968/1388 c.17,s.59; İbnü’l-Esir, Tarih, c.1.,s.309.

⁶⁷ Âl-i İmran, 3/42; Hâkimler 5, 24; Luka 1/42, 28.

⁶⁸ Hüseyin, Cisrî, Risale-i Hamidiye, Bahar Yayınları, Ankara, trsz. s.629.

⁶⁹ Schliefer, a.g.e, s.34.

Meryem henüz 16 yaşında iken; bir gün kuyudan su çıkarmaya gitmek için Yusuf'tan, su aldıkları mağaraya giderken kendisine eşlik etmesini istedi. Ancak Hz. Meryem, Yusuf'un suya ihtiyacı olmaması sebebiyle su almaya yalnız başına gitmek zorunda kalmıştı. Su kaynağına geldiğinde Hz. Cebrail'i orada kendisini beklerken buldu, ya da başka bir rivayete göre, Hz. Meryem mağaraya vardığında gaipten bir ses duymuştu; bu ses “*Lütuf bulmuş selam sana, kadınlar arasında bereket bulmuş, Allah seninle olsun.*” diyordu. Etrafına bakındığında kimseyi görememişti. Korkarak evine girmiş; bir süre sonra önünde bir melek görünmüş ve hamile kalacağını söylemişti. “*Rabbin gücü seni gölgeleyecek*” demişti.⁷⁰

İslam âlimleri, O'nun hamileliğinin ne kadar sürdüğü hususunda ihtilafa düşmüşlerdir. Bir saattir, dokuz saattir, sekiz ay sürdü diyenler vardır. Ancak İbn-i Abbas'tan gelen bir rivayette –ki kanaatimizce doğru olan da budur- normal bir kadın gibi tabii bir hamilelik süresi geçirdi ve normal bir doğum yaptı, deniyor. İbn Kesir diyor ki: anlaşılan o ki, Hz. Meryem diğer kadınlar gibi dokuz ay hamilelik sürdü ve yine diğer kadınlar gibi doğum yaptı. Eğer bunun aksi olsaydı bu ayrıcalık Kur'an'da zikredilirdi.⁷¹

Doğum zamanı yaklaşınca, Hz. Meryem, kavminin kendisine zina iftirası atmasından korkarak, toplumdaki ayrılıp uzak bir yere gitti. Doğum sancısı gelince, acıya karşı bir destek bulmak üzere, bir hurma ağacının altına sığınıp, ağaca tutunmak zorunda kaldı. Bir yandan doğum sancısı ve yalnızlık, bir yandan da kavminden görebileceği hakaret ihtimâli onu iyice bunaltmıştı. Hatta kendi kendine daha önce ölmeyi ne kadar istediğini söylüyordu. Ancak bu duygular içinde doğumu yaptığı sırada kendisine seslenildiğini ve güzel müjdelere verildiğini duydu. İşittiği ses, ona üzülmemesini söyledi ve yakınında bir pınar akıtıldığını, hurma ağacını silkelediği takdirde yiyeceği hurmaların döküleceğini, bildirdi. Hurmalardan yiyip sudan içmesini ve gönlünü hoş tutmasını tavsiye etti. Ayrıca, kendisiyle konuşmak ve babasız dünyaya getirdiği bebeği hakkında kendisini hesaba çekmek isteyenler olursa, onlara o gün konuşmayacağına dair, Allah'a söz verdiğini ve susma orucu tuttuğunu bildirmesini söyledi.⁷²

9. SUSMA HAKKINI KULLANMA, SUSMA ORUCU VEYA İŞARET DİLİ

“*Nihayet Allah'ın emri gerçekleşti. Meryem İsa'ya gebe kaldı. Hâmileyken insanlardan ayrılıp uzak bir yere çekildi. Doğum sancısı onu hurma dalına yaslanmaya zorladı. Hâline üzülerek, 'Keşke bundan önce ölseydim de unutulup gitseydim!'* dedi.”⁷³

Melek, Meryem'in aşağı tarafından –demek ki yamaç bir yerdi- şöyle seslendi; “*Sakin üzülme! Rabbin alt tarafında bir su kaynağı akıttı. Hurma dalını kendine göre silkele, üzerine taze ve olgun hurmalar dökülsün. Ye, iç, gözün gönlün aydın olsun. (gönlünü hoş tut)*”⁷⁴ Eğer birini görürsen, “*Rahman olan Allah'a susma orucu adadım, bugün kimseyle konuşmayacağım'de.*”⁷⁵

⁷⁰ Yakup İncili, 11/3.; Luka,1/ 26-38.

⁷¹ Sâbûnî, a.g.e, s.256-257.

⁷² Meryem, 19/16-26.

⁷³ Meryem 19/23. ; Meryem'e seslenenin vadinin alt tarafındaki Hz. Cebrail olduğu veya henüz doğan Hz. İsa'nın mucize olarak konuştuğu söylenmiştir (Bkz. Salebi, s.383-384;İbn Kesir, Tefsir, c.4, s.449; Kasası'l-Enbiyâ, c.2, s. 664).

⁷⁴ Meryem 19/26; Not: Burada doğum sancısı çeken bir kadına hurma tavsiye edilmesi, bir akarsudan bolca su içmesi tavsiye edilmektedir. Buradan su ve hurmanın doğum sancılarını kestiğini ve doğumun kolay olmasına sebep olup olmadığının araştırılması oldukça önemlidir. Arkasından da göz aydınlığı dilenmesi de sancısız bir doğum dilenmesi bir işaret de olabilir. Burada anti parantez bir hususa dikkat çekmek istiyoruz: “Taze hurma” ve “su sesi” doğum yapacak kadınlara tavsiye edilebilir. Bu tavsiye doğal ve sancısız doğumun ipuçlarına işaret edebilir. Tıp alanında bu konuda bir takım çalışmalar yapılabilir. İkinci üçüncü hamilelik ve doğumlara engel olan, sancısız doğum olarak da sunulmaya çalışılan sezeryanla doğuma gerek kalmayacaktır. Zorunlu hâller hariç sezeryanla doğuma da izin verilmemelidir.

⁷⁵ Meryem, 19/ 26. ; Hz. Meryem'in Hz.İsa'yı doğurmuş olduğu yer hakkında çeşitli rivayetler aktarılmıştır. Mescid-i Aksâ'da

Hız. Meryem'e susma orucunu tavsiye eden Allah, bu şekilde ona yöneltilecek sorulara cevap verme sorumluluğunu kendi üzerine almıştı. *"Onu kucağına alıp akrabalarına getirdi. "Kız Meryem!" dediler, "sen ne tuhaf bir şey yapmışsın öyle!" "Ey Harun'un kardeşi! Baban kötü bir insan değildi. Annen de iffetsiz bir kadın değildi!"*⁷⁶

Meryem sağ eliyle sağ omzuna ve sol omzuna, sonra kucağındaki bebeğe işaret ederek, elini alnına götürdü. Âdeta işaret diliyle, (bana değil, çocuğa sorun dercesine) çocuğu gösterdi:

"Nasıl olur da, dediler, beşikteki bebekle konuşuruz?" Derken bebek: "Ben Allah'ın kuluym, dedi, "O bana kitap verdi, beni peygamber olarak görevlendirdi. "Nerede olursam olayım beni kutlu, mübarek kıldı. Yaşadığım müddetçe bana namazı ve zekâtı farz kıldı." "Anneme saygılı, hayırlı evlat kılıp, asla zorba, bedbaht ve hayırsız biri yapmadı" Doğduğum gün de, öleceğim gün de, kabirden kalkıp dirileceğim gün de selam üzerime olsun!" İşte hakkında şüphe ve tartışmalara girdikleri Meryem oğlu İsa konusunda gerçeğin ta kendisi olan Allah'ın sözü budur. Allah'ın evlat edinmesi olacak iş değildir. O bundan münezzehdir! Bir işi yapmak istedi mi, "şöyle olsun!" demesi kâfidir. "İyi bilin ki Allah benim de Rabbidir, sizlerin de Rabbidir. Öyleyse yalnız O'na ibadet ediniz. Doğru yol budur" Sonra onun hakkında birtakım gruplar kendi aralarında ayrılığa düştüler. Artık gerçeğin meydana çıkacağı o mühim günün duruşmasında vay o kâfirlerin başına geleceklere!"⁷⁷

Hız. Meryem'in işaret diliyle yaptığı bu konuşması, "Âmin! Kabul buyur" manasına bugün tüm Hıristiyanlar ve din adamlarının bir kutsama ritüeli hâline gelmiştir. İkonalar hâlinde tüm kilise duvarlarını süsleyen ve kilise katedral mimarisini etkileyen haç ikonasının dört kollu olmasının sırrı da burada yatmaktadır. Bugün dahi bu sırrı anlamayan milyarlarla ifade edilebilen Hıristiyan bir dünya vardır. Merhum Muzaffer Ozak Hoca'nın Süleymaniye Kütüphanesinden - şimdi kayıp olan, el yazma bir kitaptan- okuduğu ilginç bir anekdotu, araştırmacı-yazar Fatih Çıtlak'tan dinlediğim bir belgeye göre, bu işaretlerin manası şu idi. Sağ eliyle sağ omzundaki meleği işaret ederek *"sağımdaki bu melek şahittir"* sol omzuna işaretle *"solumdaki melekte şahittir ki"* bebeği ve karnını işaret ederek de *"kucağımdaki veya karnımdaki bu bebek masum ve meşru, ben de masumum, iffetsizlik yapmadım"* elini alnına götürerek de *"bu da benim kaderim, alın yazımdır."* manasına gelen bir işaret diliyle konuşup cevap vermiştir. Bu cevap, Amerika'da Hıristiyan papazlarının Muzaffer Ozak Efendiye İstavroz çıkarmanın ve onu öpmenin felsefesi ve mantığının ne olduğuna dair sorduğu bir soruya verdiği mukni bir cevaptır.

Henüz yeni doğmuş, beşikteki bir bebeğin dile gelip bu hikmetli sözleri söylemesi şeklinde cereyan eden bu muazzam ve mucize olay, Yahudi hahamların ikna olmasına yetmemişti. Bu büyük mucizeye rağmen, Hız. İsa ve annesi hakkındaki iftira ve tezvirlerine, *"ilmel-yakîn, aynel-yakîn, hakk'al-yakîn"* gördükleri mucizeyi inkâra devam ettiler:

*"Ve hakikati inkâr ettikleri ve Meryem'e korkunç bir iftira attıkları için."*⁷⁸ "Beşikteki bebeğin konuşması, ileride kendisinin tanrı olduğunu iddia edecek Hıristiyanları uyarırcasına, Allah'ın kulu olduğunu ve zamanı gelince peygamber olarak görevlendirileceğini, bu sırada kendisine bir kitabın verileceğini, halk için yararlı işler yapacağını ve hayatı boyunca namaz ve zekâtla emrolunacağını, annesine karşı iyi davranan bir evlât olacağını, kibirden uzak mütevazı

ibâdet ettiği mihrabının doğu tarafında kalan bir yerde, Halil kentine bağlı Nâsira'da veya Kudüs'e sekiz mil uzaklıkta yer alan Beytüllahm (Beytlehem) köyünde doğduğu şeklinde rivayetler vardır (bu hususta bkz. İbn Kesir, Tefsir, c.4,s. 448; Kasasü'l-enbiyâ, c.2, s.664, 681)

⁷⁶ Meryem,19/2728.

⁷⁷ Meryem,19/29-37.

⁷⁸ Nisa, 4/156.

ve mülayim bir hayat süreceğini söylemesi, dinleyenlere İleriye dönük önemli mesajlar veriyordu. Bu, gerçekten büyük bir mucizeydi ve aklını kullananlar için yeterli bir delildi.⁷⁹

Hız. Meryem ve Amcasının Oğlu Marangoz Yusuf, Luka İncirli'nden anlaşıldığına göre Musa şeriatına göre yapılan takdim ve takdisten sonra Celile'ye kendi kentleri olan Nasıra'ya dönmüşlerdi.⁸⁰ Hız. Meryem çocuğa bir kötülük yapılacağından korktuğu için Kudüs'ten bir süreliğine ayrılarak Kudüs'ün 10 km güneyinde sakin bir kasaba olan Beytlehem'e gitti. Genel kanaat onların ilk çocukluk yıllarını 12-13 yaşlarına kadar Mısır'da geçirdiği yönündedir. Mısır'dan dönüşleri de Celile'deki Nâsırayadır. Hıristiyan kaynakları Hız. İsa'nın bir ahırda, yemlikte dünyaya geldiğini anlatsalar da bu hususta bir ortak kanaat yoktu. Ancak yaygın ve meşhur olan O'nun evinde doğmuş olmasıdır. Bu da Kur'ân'ın anlatımına aykırıdır.⁸¹

10. HIZ. MERYEM VE MARANGOZ YUSUF (YUSUF'ÜN-NECCAR)

Çeşitli kaynaklarda, Hız. Meryem'in velayetini Hız. Zekeriyâ'dan sonra, Amcasının oğlu Marangoz Yusuf'un yüklendiği anlatılmaktadır. O, bazı âlimlerce anne, bazılarınca da baba tarafından Hız. Meryem'in kuzeni olarak kabul edilir. Zemahşerî, Bedevî, Sâ'lebî gibi ekser İslam âlimlerce baba tarafından kuzen; Makdisî, İbn Kesir gibi âlimlere göre de anne tarafından kuzen sayılan⁸² Yusuf'un, Mabed'in marangozluk işlerini gördüğü ve aynı zamanda da Beytülmakdis'te Rahiplik yaptığı anlatılır. Bu işleri dolayısı ile vaktinin çoğunu mabette geçirdiği için Hız. Meryem'in ibadetlerine olan düşkünlüğünün, iffetliliğinin, dürüstlüğünün farkındadır. Her ikisi de su ihtiyacı için Zeytin dağındaki mağarada bulunan su kaynağını kullanıyorlardı.⁸³

Hız. Zekeriyâ oldukça yaşlanmış ona hizmette zorlanmaya başlamıştı. Yeniden Meryem'in velayeti gündeme geldi. Çekilen kura sonucunda, -İbn Hişam'a göre- kur'a, Mabed'de aynı zamanda marangozluk da yapan İsrail oğullarından Cüreyc isminde bir rahibe çıktı. O Meryem'in velayetini üslendi.⁸⁴ Bu hadise aynıyla Sa'lebî'de de anlatılmakta, sadece isim olarak bu kez kur'ayı çeken Cüreyc değil, Hız. Meryem'in velayet sorumluluğunu kazanan marangoz Yusuf'tur.⁸⁵ İslamî kaynaklarda, isim ve rivayet karmaşasından dolayı bu açıklamanın güvenilir ve net olmadığı ve kaynağının da Kitabı Mukaddes'e atfedildiğinden Yusuf'tan sadece onun arkadaşı ya da akrabası olarak söz edilmektedir.⁸⁶ Bütün bu tartışmaların sonucunda bizim kanaatimiz baba tarafından kuzen, amcasının oğlu olduğu yönündedir.

Tarihçilerin naklettiğine göre; Hız. Meryem, hamile olduğunu anlayınca; kavminin kendisini zina ile itham edeceği endişesinden dolayı, yaş bakımından kendisinden oldukça büyük ve Essenîler'den biri olan amcasının oğlu Yusuf'un Neccar'ı kendisine nişanlı olarak seçti. Luka İncili'nde, Hız. Meryem'in 'Davud'un soyundan Celile'de yaşayan Essenîler'den Yusuf adındaki bir adamla nişanlı' olduğu da anlatılır.⁸⁷

Hız. Meryem bir gün Yusuf'a; Cebrail'in kendisine bir çocuk müjdelediği haberini verdi. Bu yüzden kendisiyle nişanlı olmak istediği fikrini açtı. Ancak Yusuf, O'nun bu durumundan şüphelenerek nişanlılığı kabul etmek istemedi. Ertesi günü durumu akrabalarına açıklamak istese

⁷⁹ Yiğit, a.g.e, s. 584-587.

⁸⁰ Luka 2/39.

⁸¹ İbn Kuteybe, Maarif, Beyrut 1970, s. 25; Sabunî, a.g.e, s.262.

⁸² Schliefer, a.g.e, s.34.

⁸³ İbn Hişam, Siyer, c.2, s.163.; Salebî Kısas, s. 208-209.

⁸⁴ İbn Hişam, a.g.e.,c.2,s.163.; Schliefer, a.g.e, s.35.

⁸⁵ Sâ'lebî, Kısas, s.208-209.

⁸⁶ Schliefer, a.g.e, s.35.

⁸⁷ Luka 1/26-27.

de gece gördüğü rüya onu bu düşüncesinden vazgeçirmişti.

Rüyasında bir melek geldi ve Onu kınayarak dedi ki, “Niye hanımından uzaklaşmağa azmettin? Bilmiş ol ki Ona ne olmuşsa Allah’ın dilemesi ile olmuştur. O bekâr bir oğul doğuracak, siz ona Yesu diyeceksiniz. O’nu şaraptan, müskirattan ve her türlü pis etten men edeceksiniz. Çünkü Allah, O’nu daha ana rahminde mukaddes kıldı. Ve İsrail oğullarını Hz. Musa’da olduğu gibi Allah’ın şeriatına sevk etmek üzere Yahudilere gönderilmiş Allah’ın elçisidir. Allah tarafından lütfedilen büyük bir kuvvetle gelecektir. Çok kimselerin kurtuluşuna vesile olacak büyük mucizeler gösterecek...” Yusuf uykusundan uyanınca müşkilinin çözümüne bir sadık rüya ile yol gösteren Allah’a şükretti.⁸⁸

Marangoz Yusuf, Meryem’in hamileliği konusunda aklına takılan bazı soru işaretlerine cevap aradı. Hz. Meryem’i çok iyi tanıyordu. O’nun dindarlığını, iffetli ve takva sahibi birisi olduğunu biliyordu. Aklının almadığı husus ise evli olmadığı hâlde hamile kalmasıydı. Marangoz Yusuf, Meryem’in hamileliği konusunda aklına takılan bazı soru işaretlerine cevap aradı. O, Hz. Meryem’in dindarlığını, iffetini ve takvasını çok iyi biliyordu. Aklının almadığı husus, onun, bekâr olduğu hâlde hamile kalmasıydı. Hamileliğinin hakikatini tam anlamak için Yusuf, Hz. Meryem’e îmalî bir şekilde bir takım sorular sordu:

“*Ey Meryem! tohum ekilmeksizin ziraat olur mu?* Hz. Meryem:

“*Evet, ilk ekini kim yarattı?*” dedi. Yusuf:

“*Peki, sulamaksızın ağaç olur mu?*” diye sordu. O’da:

“*Evet olur. İlk ağacı kim yarattı?*” diye cevap verdi. Sonra tekrar:

“*Ya erkeksiz kadından çocuk? Bu da olur mu?*” dedi. Meryem de:

“*Evet olur! Allah Teâlâ Hz. Âdem’i erkek ve kadın olmaksızın yaratmadı mı!*” dedi.

Bunun üzerine O’da, “hele bu sefer şu senin durumunu bana bir anlatsana”, dedi. Hz. Meryem: Allah bana kendinden bir kelime olarak, Meryem Oğlu İsa Mesih adında bir çocuk müjdeledi, dedi. Marangoz Yusuf anladı ki o tertemizdir ve bu hamilelik de Allah’ın irade ve dilemesiyle olmuştur.⁸⁹

Marangoz Yusuf’un, aldığı bu mukni cevaplar karşısında, içindeki şüphe ve tereddütleri dağıldı. Hz. Meryem ile beraber ihlaslı bir şekilde, Allah için mabede hizmetle günlerini geçirdi.

Hz. Meryem’in hamile olduğu haberi İsrail oğulları arasında kısa sürede yayıldı. Buna Meryem’in ailesi kadar, Hz. Zekeriyyâ’nın ailesi de çok üzüldü. Bazı fitneciler, Hz. Meryem’i kendileriyle beraber Mescitte ibadet eden Marangoz Yusuf ile ilişkisi oldu diye ithamda bulundular. Diğer bir kısmı da Hz. Zekeriyyâ ile olduğunu söylediler. Kendilerince haklı bir bahane aramıyor değillerdi. Bu konuda İbn Cerir diyor ki, İsrail oğulları Zekeriyyâ’yı öldürmek istediler. O da kaçtı. Yakalayıp hapsedtiler ve sonra testere ile biçtiler.⁹⁰

Süddî Sahabeden rivayet ediyor: Hz. Meryem hamile olduğu bir günde teyzesi Iyşa’nın yanına girmişti. Teyzesi Meryem’e, benim hamile olduğumu anlayabildin mi? dedi. Meryem’de teyzesine sen benim hamile olduğumu anladın mı? dedi. Teyzesi Meryem’in boynuna sarılarak; benim karnımdakinin senin karnındakine secde ettiğini görüyorum. İmam Malik diyor ki, bu durumdan Hz. İsa’nın Hz. Yahyâ’dan üstün olduğunu anlıyorum.⁹¹ Aynı husus Luka İncili’nde şu şekilde geçer:

⁸⁸ Barnabas İncili, 2. Fasıl; Yakup İncili, 12-18; Matta 1/19-23; Luka 1/ 27-38.

⁸⁹ Sâbunî, a.g.e, s.257-258.

⁹⁰ Sâbunî, a.g.e, s.258.

⁹¹ Ebulfida İbn Kesir, El-Bidâye ve’n-Nihaye, Beyrut 1966, c.2,s.65.

“ O günlerde Meryem kalkıp aceleyle dağlık bölgeye, Yahuda oymağının bir kentine gitti. Zekeriyâ'nın evine girerek Elizabeth'i selamladı. Elizabeth Meryem'in selamını duyunca rahmindeki bebek hopladı. Kutsalruh'la dolan Elizabeth, yüksek sesle şöyle dedi: “Kadınlar arasında kutsanmış bulunuyorsun, rahminin ürünü de kutsanmıştır! Nasıl oldu da Rabbimin annesi yanıma geldi? Bak, selamının sesi kulaklarıma eriştiği an, çocuk karnımda sevinçle hopladı. İman eden kadına ne mutlu! Çünkü Rabb'in ona söylediği sözler gerçekleşecektir.”⁹²

Luka'da şunlar anlatılmaktadır: Çocuğun doğumu yaklaşınca, Hz. İbrahim ve Hz. Musa'nın doğdukları yıllarda anlatılan mitlerde, kralın hâkimiyetine son verecek bir çocuğun doğacağı kehanetinin benzeri bir kehanet İsa için de yayılmaya başlamıştı. Dönemin Roma Sezar'ı Augustus bütün Roma dünyasında bir nüfus sayımının yapılması için bir buyruk çıkardı. Bu ilk sayım Kirinius'un Suriye valiliği zamanında yapıldı. Herkes nüfusa yazılmak için kendi memleketlerine gitti. Böylece Yusuf da, Davud'un soyundan ve torunlarından olduğu için Celile'nin Nasıra kentinden Yahudiye bölgesine, Davud'un kenti Beytlehem'e gitti. Orada, hamile olan nişanlısı Meryem'le birlikte nüfusa yazılacaktı. Onlar orada iken Meryem'in doğum vakti geldi ve ilk oğlunu doğurdu. O'nu kundağa sarıp bir yemliğe yatırdı. Çünkü handa yer yoktu.⁹³ Kur'an'da ise onu mabedin uzağında تنها bir yerde bir kuru hurma ağacının dibinde dünyaya getirdiği anlatılır.

Luka'ya göre, bebek yolculuk sırasında ailenin geceleyin sığındıkları bir ahırda dünyaya gelir. Doğduğunda çevrenin mucizevî bir şekilde aydınlanması üzerine, gecenin karanlığında duruma şahit olan çobanlar aydınlanan ahıra doğru koşarlar ve hayvanların yemliğinde yatan bebeği görürler. Bebeği selamlayarak Tanrıya şükrederler.⁹⁴

Kehanet endişesi yüzünden doğan bebeği korumak için, Yusuf ve Meryem vahiy emri üzerine Mısır'a kaçmak üzere yola çıkarlar. Musa'nın Yasası'na göre taharet gününün sona ermesinden sonra, yeni doğan çocuğun Beytülmakdis'e kurban takdimi ve sünnet olması için götürüldü. Nitekim Rabbin Yasası'nda, “ilk doğan her erkek çocuk Rabbe adanmış sayılacak” diye yazılmıştır. Yine yasa gereği kurban olarak “bir çift kumru ya da güvercin yavrusu” sunacaklardı.⁹⁵

Mabed'de sünnet edildiği sırada Şimon adında doğru, dindar ve hikmet sahibi bir zat ki – muhtemelen bu zat, Sıddık Yakup'tu- beklenen bebeğin mabede geleceğini ferasetiyle anlamıştı. O ilhamın yönlendirmesiyle mabede geldi. O takdime sırasında istikbali müjdelenen o bebeği mabette gördü ve bebeği büyük bir sevinç ve şükürle kucağına alarak, onun için övücü şeyler söylediği de anlatılmaktadır. Şu sözler ona aittir: “*Ey Rabbim verdiğin sözü tuttun; Artık ben kulun, huzur içinde ölebilir. Çünkü senin sağladığın, bütün halkların gözü önünde hazırladığın kurtuluşu, ulusları aydınlatıp halkın İsrail'e yücelik kazandıracak ışığı gözlerimle gördüm.*”⁹⁶

11. HZ. MERYEM'İN DİĞER KADINLARDAN ÜSTÜNLÜĞÜ

Meryem ismini, ona annesi Hanne vermiştir. Etimolojik olarak bu ismin “istemeyen” bir yerden ayrılan” “hizmet eden” anlamlarında kullanıldığı söylene de o dönemde Âramice “ibadet

⁹² Luka 1/39-45.

⁹³ Luka 2/1-5.

⁹⁴ Luka 2/8-21.

⁹⁵ Luka 2/22-24.

⁹⁶ Luka 2/25-35.

eden” anlamına geldiği görüşü daha uygun düşmektedir.”⁹⁷ “Hizmet eden”⁹⁸ anlamlarında kullanıldığı iddia edilmişse de, yaşadığı dönemin dili olan Âramice’de “ibadet eden” manasına geldiği görüşü⁹⁹ daha ağırlıktadır.

Hangi anlamda kullanılırsa kullanılsın özetle Meryem, “dindar kadın” demektir. Nitekim erkeklerden sakınan iffetli anlamında “Betül” ismiyle de adlandırılır. Meryem ismi, Kur’ân’da 12 surede biri zamir ile olmak üzere 34 defa geçmektedir. Yeni Ahitte ise Hz. İsa’nın annesinin adına 19 defa yer verildiği görülür.

Hz. Meryem’in üstünlüğü kendi devrinde yaşayan kadınlara göre olduğu bir gerçektir. Taberî Tefsiri’nde “*Cennet kadınlarının en hayırlısı İmran kızı Meryem’dir.*” hadisi buna bir örnektir. Yine “*Cennet kadınlarının en hayırlısı Hüveylid kızı Hatice’dir.*” Hadisi, Meryem validemizin fazilet ve üstünlüğüne bir noksanlık getirmez. Çünkü her ikisi de devirlerinin en üstün kadınıdır. Cennette de kadınların en üstünü olacaklardır.

Hz. Meryem’in üstünlüğünden bahseden ayette Hz. Meryem hakkında şöyle buyrulmaktadır: “*Hani Melekler dediler ki: ‘Meryem! Muhakkak ki Allah seni seçti. Seni tertemiz kıldı hatta seni dünyadaki bütün kadınlara üstün kıldı.’*”¹⁰⁰ Âyette geçen ‘Allah’ın temizlemesi’nin, “küfürden ve günahattan arındırma”, “âdet ve doğum kanından, fizikî bir kusurdan uzak kılma” ve “erkeğin temasından arındırma” gibi mânevî, ahlâkî, bedenî temizleme olduğuna dair farklı yorumlar yapılmıştır. “Dünyadaki bütün kadınlara...” ifadesini ise hemen bütün tefsirciler, “kendi dönemi itibariyle bütün kadınlara” şeklinde anlamışlardır.¹⁰¹

Ayrıca rükûsuyla, secdesiyle buradaki ibadetin şekliyle ilgili tefsirlerde ayrıntılar mevcut ise de burada ibadetin şeklinden çok daha önemlisi, Hz. Meryem’in “*Saygı dolu bir gönülle huzurunda durup Rabbine ibadet et, secdeye kapan ve rükû edenlerle beraber rükû et*” emrine hem de gönülden itaat ettiği: “*Bir de İmran’ın kızı Meryem’i misal getirir. Meryem, iffet ve namusunu korudu. Biz ona ruhumuzdan üfledik. O da Rabbinin kelimelerini ve kitaplarını tasdik etti ve gönülden itaat edenlerden oldu.*”¹⁰² Bu ayet ile birlikte *Kütübü Tis’a* da denilen dokuz temel hadis kitaplarında da pek çok yerde O’nun fazilet ve üstünlüğü hakkında nakledilen hadisler vardır.

Hz. Meryem’in faziletini konu edinen bu rivayetlerde Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurmaktadır:

1- “Kendi dönemindeki kadınların¹⁰³ en hayırlısı İmran kızı Meryem’dir ve yine bu ümmetin kadınlarının en hayırlısı Hüveylid kızı Hatice’dir.”¹⁰⁴

2- Erkeklerden pek çokları (fazilette) kemâle ermiştir. Kadınlardan ise İmran kızı Meryem ve Firavun’un karısı Âsiye’den başka kimse kemâle ermemiştir. Hz. Âişe’nin kadınlara üstünlüğü ise, tiridin diğer yiyeceklere üstünlüğü gibidir.”¹⁰⁵

3- “Yeni doğan her çocuğa, doğduğu anda şeytan mutlaka dürter. Yavru, onun dürtmesi (nin verdiği rahatsızlık) sebebiyle bağırarak ağlar. *Hz. Meryem ve oğlu Hz. İsa bundan hâriçtir.*”¹⁰⁶

⁹⁷ Ebubekir er-Râzi, Muhtaru’s-Sihâh, c.1, s.112.

⁹⁸ “Meryem” maddesi, MEB İA, c.7, s.781-782.

⁹⁹ Zemahşerî, Keşşaf, Mısır 1385-1966, c.1, s.142; Beğavî, c.1, s.295; Beydâvî, c.2, s.31.

¹⁰⁰ Âl-i İmran, 3/42; Luka 1,42.28.

¹⁰¹ Taberî, c.3, ss. 262-264; Vâhidî, c.1, s. 210.

¹⁰² Tahrîm Süresi, 66/12.

¹⁰³ Kadı İyâz ve Kurtubî gibi âlimler, “yeryüzündeki bütün kadınların” şeklinde daha genel anlamışlardır. Nevevî, Şerhu Müslim c.15, s.198; Aynî, Umdetü’l-Kârî c.16, s. 23.

¹⁰⁴ Buhârî, “enbiyâ” 45; Müslim, “fedâilü’s-sahâbe” 69.

¹⁰⁵ Buhârî, “enbiyâ” 32, 46; Müslim, “fedâilü’s-sahâbe” 70.

¹⁰⁶ Buhârî, “bed’ü’l-halk” 11; Müslim, “fedâil” 146, 147.

Bu hadisin bazı rivayetlerinde Ebû Hureyre, Hz. Meryem ile oğlu Hz. İsâ'ya lütfedilen bu özel konumun, Hz. Meryem'in annesinin, “*Onu ve soyundan geleceklere, o mel'un şeytanın şerrinden korumanı niyaz ediyorum.*” şeklindeki duasının kabulünden kaynaklandığını söylemektedir.¹⁰⁷

4- “Yeryüzü kadınları arasında (örnek olmaları ve faziletleri bakımından) Hz. Meryem, Hz. Hatice, Hz. Fâtıma ve Hz. Âsiye'yi bilsen sana yeter.”¹⁰⁸

5- “*Cennet kadınlarının en faziletlieleri Hz. Hatice, Hz. Fâtıma, Hz. Âsiye ve Hz. Meryem'dir.*”¹⁰⁹

6- “Fâtıma, Cennet kadınlarının efendisidir. Tabii ki Hz. Meryem'in üstün durumu hesaba katılmazsa..”¹¹⁰

7- “Kureyş kadınları, kadınların en hayırlılarıdır; deveye binerler, kadınların çocuğa en şefkatlisi ve kocasının malını koruma hususunda kocaya en titizdirler.”¹¹¹ Bu hadisi naklettiği her yerde Ebû Hureyre'nin “Meryem bintü İmran asla deveye binmedi.” sözü nakledilir ki, Hz. Meryem'in faziletiyle ilgili asıl kısım burasıdır. Nevevî ve İbn Hacer'e göre, Ebû Hureyre'nin maksadı Hz. Meryem'in deveye binip binmediğini vurgulamak değildir. Sadece ona özel bazı faziletler bulunduğunu anlatmak için bu ifadeyi kullanmıştır.¹¹² Diğer bir deyişle “Deveye biniyor olmak bir kadını hayırlı kılmaz; zira Hz. Meryem deveye binmediği hâlde hayırlıdır. Demek ki o, herkeste olmayan hususi faziletlere sahiptir.” demek istenmiştir.

Hadislerde görüldüğü gibi müfessirler ve hadis yorumcuları, bu rivayetlerden hareketle, bahsi geçen kadınlar arasında fazilet sıralaması konusunda farklı değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Rivayetlerin hepsinde göze çarpan ortak bir hususa dikkat çekmek gerekmektedir: Diğer isimler değişmesine rağmen Hz. Meryem bütün rivayetlerde zikredilen ortak şahıstır. Tek başına bu husus dahi onun faziletini göstermeye yetmektedir. Bunlardan hangisinin takvada daha üstün olduğunu söylemek mümkün değildir. Belki şöyle bir değerlendirme yapılabilir ki; Hz. Meryem'in Hz. İsâ gibi bir Peygambere anne olması, Cebrail'in üflemesiyle -babasız olarak- dünyaya getirme şerefine nail olması, Hz. Meryem'i eşsiz bir konuma getirmektedir, denebilir.

Buna mukabil, Hz. Muhammed'in (s.a.s.) kızı, Hz. Ali'nin zevcesi, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'in annesi, İslam dininin en büyük omuzlayıcısı ve hizmetkârı olan Ehlîbeytin kaynağı, tarikatta zikr-i cehri yolunun ve özellikle de Hz. Mehdi'nin nenesi olması haysiyetiyle Hz. Fatıma'nın da eşsiz bir konumda olduğunu söylemek mümkündür. Hâkeza, Hz. Âişe, Hz. Muhammed'in (s.a.s.) Hz. Hatice'den sonra en çok sevdiği ve bakire olarak aldığı tek eşidir. Bir rivayete göre Cebrail, bir kez Rasûlullah'a (s.a.s.), Hz. Âişe suretinde, yeşil giysili bir kız getirip, “Bu, senin dünya ve ahiret zevceendir” demiştir.¹¹³ Hz. Âişe, Mustalik Oğulları Savaşı'na katılmış, savaş dönüşünde “*İfk hadisesi*” ortaya çıkmış ve Nur Sûresi'nin 11-26. ayetleri nazil olarak Hz. Âişe'nin masum ve iffetli olduğunu vahiyle vurgulamıştır. O, son derece zeki, derin ilim sahibi, tıbb ve edebiyata vakıf bir sahabiye annemiz idi. Hz. Peygamber'den (s.a.s.) en çok hadis rivayet edenlerin başında gelir. Buna göre denilebilir ki; bahsi geçen kadınlardan her biri

¹⁰⁷ Buhârî, “enbiyâ” 44; Müslim, “fedâil” 146.

¹⁰⁸ Tirmizî, “menâkıb” 61; Ahmed b. Hanbel, c.3, s. 135.

¹⁰⁹ Ahmed b. Hanbel, c.1, 293, 316, 322.

¹¹⁰ Tirmizî, “menâkıb” 60, 63; Ahmed b. Hanbel, 3, 64, 80.

¹¹¹ Buhârî, “enbiyâ” 46; Müslim, “fedâilü's-sahâbe” 201.

¹¹² Nevevî, c.16, 80; İbn Hacer, c.4,s. 473-474, c.9, s. 125.

¹¹³ İbn Hacer, Üsüdü'l-Ğâbe, c.5, s.503.

kendi dönemlerinde farklı meziyet ve faziletlere sahiptirler ki İslam'ın kadına verdiği değer in önemli göstergelerinden biri olarak sayılabilir.

12. HZ. MERYEM'İN PEYGAMBERLİĞİ MESELESİ

HZ. Meryem'in peygamber olup olmadığı konusunda âlimler arasında farklı görüşe sahip olanlar vardır. Yukarıda saydığımız rivayetlerden hareketle bazı âlimler, kadınlardan peygamber geldiği sonucunu çıkarmışlardır. Genel olarak kadınlardan peygamber gelip gelmediği, öte yandan da özel olarak HZ. Meryem'in peygamber olup olmadığı konularında farklı değerlendirmeler ortaya çıkmıştır. HZ. Meryem'in peygamber olduğu görüşünde olan âlimler; Meryem Sûresi'nde pek çok peygamberin sıralandığı yerde HZ. Meryem'in de yer alması ve sonunda “İşte Allah'ın nimetine mazhar olmuş peygamberlerden olan bu zatlar Âdem neslinden, Nuh ile beraber gemide taşıdıklarımızın evlatlarından, İbrâhim ve İsrail'in nesillerinden ve hidâyete erdirip seçtiğimiz kimselerdendir.” denmesi, meleğin HZ. Meryem'e vahiy getirmesi, ona olağanüstü şeyler lütfedilmesi, Allah tarafından seçilip tertemiz yapılarak dünyadaki bütün kadınlara üstün kılınması, ayrıca hadislerde onun “kemâle erdiği”nin belirtilmesi, cennet kadınlarının efendisi sayılması, gibi hususları dikkate alarak bu sonuca varmışlardır.¹¹⁴ Bu görüş sahipleri (Yusuf, 12/109; Nahl,16/43; Enbiyâ, 21/7), gibi âyetleri delil olarak kabul etmekteydiler. Ancak genel kabul gören görüş, kadınlardan peygamber gelmediği şeklindedir.¹¹⁵ Peygamber olmanın şartları arasında erkek olma vardır. HZ. Meryem'in kadınlığa mahsus bazı hâllerden temiz olması peygamberliğine mani olmayacak bir özellik sayılabilir.

Hıristiyanlar arasında da HZ. Meryem'i peygamber olarak gören bazı teologlar bulunmaktadır. Hıristiyanlık genel olarak merteye bakımından HZ. Meryem'i HZ. İsâ'dan aşağıda, fakat diğer kadınlar ve bütün azizlerin üstünde görmektedir.¹¹⁶ Ayrıca Hıristiyan literatüründe HZ. Meryem hakkında pek çok yüceltme ifadesi kullanılmış; onun itaat, sabır, alçakgönüllülük, dindarlık, iman, ümit, merhamet, iffet vb. faziletleri üzerinde çokça durulmuştur.¹¹⁷

13. HZ. MERYEM EVLENDİ Mİ?

İncillerde HZ. Meryem'in HZ. İsâ'ya hamileliğinden önceki hayatı hakkında hiçbir bilgi yoktur.¹¹⁸ Apogrif İnciller de ise az bilgi vardır. Meryem genç kızlık dönemine ulaştığında HZ. Zekeriyâ da oldukça ihtiyarlamıştı. Meryem'in bakım ve görünümünü kimin üstleneceği konusu gündeme gelmiş, tartışmaların çözümü için her zamanki gibi âdet olduğu üzere çekilen kura Amcasının oğlu marangoz Yusuf'un bahtına düşmüştür. Rivayete göre Meryem de hamilelik belirtileri ortaya çıkmaya başlayınca bunu ilk anlayan Yusuf'un- Neccar oldu. Yusuf bu işe çok şaşırılmıştı. Meryem'i çok iyi tanıyordu. Çünkü Meryem'in dindarlığı, iffetli ve takva sahibi biri olduğunu biliyordu. Hâlbuki kocası olmadığı hâlde hamile kalmıştı. Bu konu üzerinde durmak,

¹¹⁴ Nevevî, c.15, s. 198; Aynî, c.15, s.308.

¹¹⁵ Nevevî, c.15s.198; Beydâvî, c.2, s. 38; İbn Kesîr, c.2, s. 82; Aynî, c.15, s. 308. Bu görüş sahipleri “Senden önce gönderdiği miz peygamberler de başka değil, ancak şehirlerde oturanlardan vahye mazhar ettiğimiz bir takım erkeklerdi.” (Yusuf, 12/109; Nahl, 16/43; Enbiyâ, 21/7) âyetine dayanırlar.

¹¹⁶ Tümer, s.47, 96.

¹¹⁷ Tümer, s.95-98.

¹¹⁸ Günay Tümer, Hıristiyanlıkta ve İslam'da HZ. Meryem, TDV vakfi yayımları, Ankara 2008, s.68.

işin aslını öğrenmek için Hz. Meryem'e çeşitli sorular sordu. Hz. Meryem'in Yusuf'a verdiği cevaplar onu ikna etti. Bunun üzerine Mescid'in bütün hizmetlerini üstlendi. Hatta Hz. Meryem'in yapacağı işleri de üzerine aldı. Hz. Meryem'e göre yaşı oldukça ileri olan bu zat, İbn Kesir'in rivayetine göre sâlih, âbit ve zâhit bir zat idi.

Hz. Meryem, hamile olduğunu anlayınca, kavminin kendisini zina ile itham edeceğinden korkarak; aynı zamanda mabedin saygın rahiplerinden akrabası ve amcasının oğlu, bazı kaynaklarda adı Cüreyc olarak da geçen Marangoz Yusuf'u kendisine yoldaş olarak seçti.¹¹⁹ Hz. Meryem, hamilelik hadisesinden sonra onunla nişanlı olmak istediğini kendisine açtı ve Cebrail'in ona bir çocuk müjdelediğini de haber verdi. Yusuf, O'nun bu durumundan şüphelenerek nişanlılığı kabul etmek istemedi. Sonra rüyasında bir melek ona gelerek O'nu kınayarak dedi ki, "Niye hanımından uzaklaşmağa azmettin? Bilmiş ol ki O'na ne olmuşsa Allah'ın dilemesi ile olmuştur. O bekâr bir oğul doğuracak, siz ona Yesu diyeceksiniz. O'nu şaraptan, müskirattan ve her türlü pis etten men edeceksiniz. Çünkü Allah, O'nu daha ana rahminde mukaddes kıldı. Ve İsrail oğullarını Hz. Mûsâ'da olduğu gibi Allah'ın şeriatına sevk etmek üzere Yahudilere gönderilmiş Allah'ın elçisidir. Allah tarafından lütfedilen büyük bir kuvvetle gelecektir. Çok kimselerin kurtuluşuna vesile olacak büyük mucizeler gösterecek..." Yusuf uykudan uyanınca Allah'a şükretti. İçindeki şüphe ve tereddütleri dağıldı gitti. Ve bütün ömrünü Meryem'le beraber ihlaslı bir şekilde Allah için kilise'ye hizmetçi olarak geçirdi.¹²⁰

Yakup İncili, 12-18; Matta1/19-23; Luka 1/27-38. Ayetlerinde Hz. Meryem ile Yusuf'un Neccar'ın nişanlanıp evlendiğini yazarlar. Ancak, Hz. İsa doğuncaya kadar onunla birleşmedi.¹²¹ Matta İnciline göre, Hz. İsa'nın Meryem'den doğan Yakup, Şem'un ve Yahuda adında erkek ve ayrıca kız kardeşleri vardı.¹²² Markos İncili'ne göre İsa'nın dört erkek, iki veya üç tane kız kardeşi vardır.¹²³ Bu kişilerin Yuhanna'ya göre Hz. İsa'nın kardeşleri değil kuzenleridir.¹²⁴

Hristiyan mezhepleri arasında, bu konuda görüş farklılıkları vardır. Protestanlar, bu evliliğin gerçek bir evlilik ve İsa'nın babasını da Yusuf kabul ederken; Katolikler bu evliliğin formalite bir evlilik olduğunu, Yusuf ile Meryem'in iki kardeş gibi bir evde yaşadıklarını, İsa'ya isnat edilen erkek ve kız kardeşlerinin manevî kardeşleri olduklarını savunmaktadırlar.¹²⁵

Bu tür bilgiler Kur'an ve sünnet ile desteklenmeyen bilgiler olduğu için daha temkinli olmakta fayda vardır. Ancak bu noktada Kur'anî görüşle Katoliklerin görüşleri birbirlerine paralellik arz eder. Kur'an, Hz. İsa'nın babasız olarak Meryem'de yaratıldığını, Meryem'in de iffetli bir hanım olduğunu, Âdem'i anasız babasız yaratan Allah için, onu babasız yaratmanın çok kolay olduğunu ifade eder.¹²⁶ İsa'ya hamileliğinden sonraki nikâh ve kardeşleri konusunda olumlu veya olumsuz bir görüş beyan edilmemektedir.

Kur'an'a paralel olarak Katolik ve Ortodokslar Hz. Meryem'in bütün hayatı boyunca

¹¹⁹ Barnabas İncili, Bab 2, s.24; İbn Hişam, c. 3,s.121; Schleifer, Aliah; İslâm'ın Kutsal Meryem'i, s.35.

¹²⁰ Barnabas İncili, 2. Fasıl, ; Sâbunî, a.g.e., 259.; Yakup İncili, 12-18., Matta 1/19-23; Luka,1/ 27-38.

¹²¹ Matta, 1/24-25.

¹²² Matta, 13/55.

¹²³ Markos,6/3.

¹²⁴ Yuhanna, 19/25.

¹²⁵ Sarıkçıoğlu, a.g.e, s.252.

¹²⁶ Âl-i İmran, 3/56 vd.

bâkire kaldığını söylerken, Protestanlar bunun sadece Hz. İsa'nın doğumuna kadar devam ettiğini düşünürler. Protestanları bu fikre iten en önemli sebep, Yeni Ahit'in değişik yerlerinde bazen ismen de zikredilen "Hz. İsa'nın kardeşleri" ve "kız kardeşleri" tabirleridir. Bu durumda hem Eski Ahit hem de Yeni Ahit'te "kardeş" sözcüğünün anlamı çerçevesinde göz atmak ve hangi konseptlerde kullanıldığını görmek gerekmektedir.¹²⁷ Kanaatimizce burada Hz. İsa'nın "kardeşlerim" ifadesini din kardeşliği anlamında mecaz olarak kullandığı yönündedir.¹²⁸

Önde gelen iki Hıristiyan mezhebi Katolik ve Ortodokslar, Yeni Ahit'te belirtildiğinden ötürü "Hz. Meryem'in, nişanlısı Yusuf'la evlendiğini kabul etmekle beraber onun bütün hayatı boyunca bâkire kaldığını söylemiş, Protestanlar ise bunun Hz. İsa'nın doğumundan sonra devam etmediğini ileri sürmüşlerdir. Fakat bu, sadece onların iddiası olarak kalmış, aynı İncil'e muhatap olmalarına rağmen Katolik ve Ortodokslar bu iddiayı kabul etmemişlerdir.

"Hz. İsa'nın kardeşleri" olduğu düşüncesine kaynaklık eden hususlar arasında en tutarlı görüneni, Yeni Ahit'in değişik yerlerinde bazen ismen de zikredilen "Hz. İsa'nın kardeşleri" ve "kız kardeşleri" tabirleridir. Ancak Hıristiyanların kutsal metinleri olan Eski Ahit ve Yeni Ahit incelendiğinde, "kardeş" sözcüğünün çok geniş bir anlam yelpazesine sahip olduğu görülmektedir. Üstelik Maurice Bucaille'nin de belirttiği gibi,¹²⁹ hem İbrânice aslından yapılan tercümelemeler hem de daha sonraki yıllarda farklı dillere yapılan tercümelemeler sırasında anlam kaymaları olmuş, "kardeş" sözcüğü, yakın akraba ve yakın çevreyi ifade için de kullanılmıştır. Nitekim "kardeş" tabirinin Hz. İsa ile ilgili geçtiği yerlerin çoğunda, bu tabirin mecaz anlamda kullanıldığı aksine ihtimal verilmeyecek derecede açıktır. Meselâ bunlardan birinde, annesiyle kardeşlerinin kendisiyle konuşmak istedikleri kendisine söylenince Hz. İsa, "Göklerdeki Baba'mın isteğini kim yerine getirirse, kardeşim, kız kardeşim ve annem odur." der. Bunlar dışında Matta ve Markos İncillerinde Hz. İsa'nın kardeşleri olarak bizzat dört ismin zikredildiği görülmektedir. Ancak "kardeşler" konusu da ittifak edilen bir husus değildir. Zira aynı olayı zikreden Luka, söz konusu isimleri saymadığı gibi "kardeşler" ifadesine dahi yer vermemektedir. Ayrıca Hz. İsa'nın kardeşleriymiş gibi zikredilen bu dört isimden Yusuf hariç diğer üçü, havari isimleriyle örtüşmektedir ki bu husus, "kardeşler" ifadesiyle Hz. İsa'nın en yakınında bulunan havarilerin kastedilmiş olabileceğini akla getiren bir başka önemli husustur.

Sonuç olarak, Hz. İsa'nın "kardeşleri" tabiri ile büyük ihtimalle onun yakın çevresindeki isimlerin kastedildiğini, bu tabirin genelde "din kardeşleri" anlamında kullanıldığını ve buna bağlı olarak bu isimlerin gerçek kardeş değil, havariler gibi, Roma valisinin zulmünden Şam'a kaçarak oralarda yaşayan Hz. İsa'ya iman etmiş 75 şakirdini ve yakın çevresini ifade ettiğini söylemek gerekir.

Hz. Meryem'in evliliği konusunda bizim kanaatimiz, Hz. Meryem'in amcası oğlu Marangoz Yusuf ile olan evliliği sadece Hz. İsa'nın ve Hz. Meryem'in himayesi bağlamında formalite bir evlilik olduğu yönündedir. Kilise, Hz. Meryem'i Hz. İsa'nın annesi olarak kabul etmektedir. Yusuf ise sadece evlatlıktan dolayı İsa'nın babasıdır. Hukuki olarak Yusuf, İsa'nın babası değildir.¹³⁰ Yine bu Yusuf, Hz. İsa'nın göğe urucuna kadar ve sonrasında yaşanan olayların canlı bir görgü şahididir. Bu gördüklerini, Barnabas İncili adıyla kaleme almıştır. Zaten

¹²⁷ Harman, "İsa", DİA, c.27, s.467.

¹²⁸ Yuhanna 20/10-18.42. "Kardeş" tabiri için başka yerler bkz.: Matta 28/1-10; Elçiler 1/14-16.

¹²⁹ Bucaille, Kitab-ı Mukaddes, Kur'an ve Bilim (çev. Suat Yıldırım), İzmir, trhsz., s. 129.; Tümer, a.g.e., s. 108-109.

¹³⁰ Mehmet Aydın, Ansiklopedik Dinler Sözlüğü, Damla Ofset, Konya 2005, s.489

ömrünün son demlerinde Hz. İsa, Yusuf ile aralarındaki derin samimiyet ve iman bağlılığını hissettirecek şekilde “*Bak Barnaba! Benim dünyada kalışım süresince tüm olup bitenlerle ilgili olarak benim İncil’imi elbette yazmalısın. Ve aynı şekilde Yahuda’nın başına gelenleri de yaz ki, müminler aldanmasın ve herkes gerçeğe inansın!*”¹³¹ şeklinde yaptığı vasiyetiyle; O, bugün Apogrif sayılan Barnabas İncilini kaleme alan, Havarilerden de öte misyon sahibi bir azizdir.

Barnaba, İncili’nin 222. ayetinde Pavlus’un ikinci seyahatlerinde aralarında çıkan bir anlaşmazlığa işaret etmektedir: “İsa ayrıldıktan sonra onun şakirtleri yeryüzüne dağıldılar ve şeytanın nefret ettiği hak, her zaman olduğu gibi batılın işkencelerine uğradı. Çünkü şakirtmiş gibi görünen bir takım şerli insanlar İsa’nın öldüğünü ve tekrar dirilmediğini yazdılar. Diğer bazıları, onun gerçekten öldüğünü ama tekrar dirildiğini yazdılar. Bir diğerleri ise İsa’nın Allah’ın oğlu olduğunu yazdılar ve yazıyorlar; aralarında aldatılmış olan Pavlus da vardır. Ama biz, yazabildiğimiz kadarını Allah’tan korkanlara anlatıyoruz ki Allah’ın son Hüküm Gününde kurtulabilsinler.”¹³² Bu ifadelerinden anlaşıyor ki Marangoz Yusuf (Barnaba) Pavlus ile yollarını ayırmış ve hatırı sayılır bir Yahudi topluluğunun yaşadığı Kıbrıs’a gelmiştir. Barnaba’nın Kıbrıs’a gelmesinin bir sebebi de muhtemelen burada tanıdıklarının olmasıdır.

Kıbrıs Yahudileri buraya, Romalıların Kudüs mabedini ikinci kez tahrip etmelerinden sonra Kıbrıs’ta dönemin başşehri olan Salamis’e birinci yüzyılın ortalarında Kudüs’ten gelip yerleşmişlerdi. Hatta bu dönemde burada iki tane Yahudi mabedinin olduğundan söz edilmektedir.¹³³

Hadislerin bazılarında, Cennet hanımlarından bahsedilirken Hz. Meryem’in de adının geçtiğine şahit olunmaktadır. İbn Mâce Zühd bahsinde geçen bir hadiste Allah Resülü Hz. Muhammed (s.a.s.) şöyle buyuruyor: “Allah Azze ve Celle sizden Cennet’e dâhil ettiği her mü’mine, yetmiş iki hanım verir. Bunların ikisi hûrilerden ve yetmiş Cehennemlik olanların Cennetlik hanımlarındandır.”¹³⁴

Muhaddis, Hişam bin Hâlid, bu hadisin izahında şöyle der: “Bazı erkekler ebedî olarak Cehenneme girerler. Cennet ehli olan erkekler Cehenneme girenlerin hanımlarını alacaklardır.” Meselâ, Hz. Meryem, Firavun’un hanımı Hz. Âsiye gibi. Onlar hakkında bir başka hadiste: “*Yüce Allah, İmran kızı Meryem’i, Firavun’un hanımı Âsiye’yi ve Musa’nın kız kardeşi Gülsüm’ü Cennet’te bana zevce olarak vermeyi hükmeyleti.*”¹³⁵

Bu hadis-i şeriflerden anlaşıldığı üzere, burada konumuz itibariyle Hz. Meryem’in durumu dikkat çekmektedir. Hz. Meryem evlenmiş olsaydı kocası kâfir olmayacaktı. Çünkü Yusuf’un-Neccar Hz. İsa’ya iman etmiş havarilerden de öte çok önemli biri idi. Hz. Muhammed’in (s.a.s.) nezdinde Hz. Ebubekir ve Ömer ne konumda ise o da mesabesindeydi. Kutsal Mabedin önde gelen hizmetkârlarından ve Hz. Yahyâ’ya, Hz. İsa’ya iman etmiş bir mümindir. Hz. Meryem’in velayetini Hz. Zekeriyâ’dan sonra üslenen, Hz. İsa’yı bebeliğinden, gençliğinden, peygamberliğinden Allah’ın katına ref’ine kadar her şeye şahit olan ve onun yolunda şehit edilen

¹³¹ Barnabas İncili, 221.

¹³² Barnabas İncili, 222.

¹³³ Kadir Albayrak, “Dünü ve Bugünüyle Kıbrıs Yahudileri”, Bütün Yönleriyle Yahudilik, T.D.T.D.Yayımları, Ankara 2012, s.311.

¹³⁴ İbn Mâce, Sünen, Mısır 1952, Zühd, 39.

¹³⁵ İbn Mâce, Tâc Tercümesi, c.10, s.649.

bir aziz için böyle bir şeye zaten ihtiyaç yoktur. Buradan anlaşıldığına göre Meryem hiçbir şekilde bir başkasıyla bir evlilik yaşamamış, erkek ve kız çocukları da olmamıştır. Yine, İbn Kayyim el-Cevziyye, Hz. Meryem ve Yusuf'un farklı kabilelere mensup olduğunu ve bu nedenle de Yahudi yasalarına göre, zaten kabile dışı evlenmek aykırı olduğu¹³⁶ için birbirleriyle evlenmelerinin mümkün olmadığını iddia etmektedir.¹³⁷

Bütün bu ayrıntılar bir yana, Hz. Meryem Validemiz; doğduğu M.Ö. 16. Yılından itibaren 100 yılı aşan ömrünü, Allah'a ibadetle geçirdiği bilgisi, onun temel profiline ve genel şahsiyetine, karakterine ve hayat tarzına daha uygundur. O'nun tahminen 132 yaşında vefat ettiği düşünülen yıllarına (MS. 100-116) kadar gecen – ve tam doğrulanamayan bilgilere göre- ahir ömrünü Efes'teki, bugünkü meşhur “Meryem Ana” adıyla bilinen evinde; iman ibadet, tebliğ ve tevekkül ile yaşamış, herkesin gönlünde derin izler bırakmış bir azize idi.

Burada bir hususa daha dikkat çekmek istiyoruz. İncillerin çoğunda Hz. Meryem'den bahsedilirken farklı İncil nüshalarında sıkça şu kavramla karşılaşırız; “Bakire dedi” “Bakire Meryem” gibi. Başka bir delil olmasa bile bu ifadeler onun hiç evlenmediğini göstermektedir. Yine bazı Hıristiyan mezheplerindeki ruhbanlara, rahip ve rahibelerde ‘bekâr kalmak fikrine’ temel ve kaynaklık edecek önemli bir ipucunu da bize vermektedir. Şu soruyu burada sormak en tabii hakkımız olsa gerek: Niçin Rahibeler evlenmezler? Niçin Rahipler evlenmezler? Çünkü her iki sınıfın önünde rehber olan; Hz. Meryem gibi bir bakire anne, iffetli bir Azize, Hz. İsa Mesih gibi bir Feta (genç delikanlı), 33 yaşına kadar hiç evlenmemiş ve bekâr olarak Rabbin katına yükseltilmiş bir peygamber bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Ahteri Kebîr, Matbaai Âmire, İstanbul, 1310/1895, “Ayn-Fe” maddesi, c.2
- Ahmed b. Hanbel, c.3.
- Ali Erbaş, Hristiyanlık, İnsan Yayınları, İstanbul, 2004, s.107.
- Abdullah Yeğin, Yeni Lügat, İstanbul, 1975.
- Aliah Schleifer, İslam'ın Kutsal Meryem'i, Çev: İbrahim Kapaklıkaya, Gelenek yayınları, İstanbul 2003.
- Barnabas İncili.
- Ebubekir er-Râzi, Muhtaru's-Sihâh, c.1.
- Ebulfida İbn Kesir, El-Bidâye ve'n-Nihaye, Beyrut 1966, c.2.
- Günay Tümer, Hıristiyanlıkta ve İslam'da Hz. Meryem, TDV yayınları, Ankara 2008.
- Hüseyin Cisrî Efendi, Risale-i Hamidiye, Bahar Yayınları, İstanbul, Trhsz İstanbul 2003.
- Harman, “İsâ”, DİA, c.27.
- İbn Asâkir, Târîhu Dimeşk Beyrut 1979, c.2.
- İsmail Karagöz, Dîni Kavramlar Sözlüğü, DİB yayınları,5.Baskı, Ankara 2010, s.295.
- İbn Mâce, Sünen, Mısır 1952.
- Kadir Albayrak, “Dünü ve Bugünüyle Kıbrıs Yahudileri”, Bütün Yönleriyle Yahudilik, T.D.T.D.Yayınları, Ankara 2012.

¹³⁶ Sayılar, 36/8-9.

¹³⁷ İbn Kayyim el-Cevziyye, Hidaye, s.305-306.

- Konyalı Mehmet Vehbi Efendi, Hülâsat'ül-Beyan, Üçdal Yayınevi, İstanbul 2000.
- Mehmet Aydın, Ansiklopedik Dinler Sözlüğü, Damla Ofset, Konya 2005.
- M. Bucaille, Kitab-ı Mukaddes, Kur'ân ve Bilim (çev. Suat Yıldırım), İzmir, trhsz.
- “Meryem” maddesi, MEB İA, c.7.
- Muhammed Ebu Zehra, Hristiyanlık Üzerine Konferanslar (trc. Akif Nuri), İstanbul 1978.
- Muhammed Ali Sâbûnî, Kur'ân Işığında Peygamberlik ve Peygamberler, Kültür Basın Yayın Birliği, İstanbul 1390.
- Muharrem Yıldız, Erken Dönem Hristiyanlık, Seda Ozalit, İstanbul 2012.
- İbn Hacer, Üsüdü'l-Ğâbe, c.5.
- İbn Kuteybe, Maarif, Beyrut 1970.
- Rağıb el-İsfahanî, el-Müfredat fî Ğarib'il-Kur'ân, Kahraman yayınları, İstanbul 1986.
- Seyyid Şerif Cürçânî, Ta'rîfat, “el-Iffeh” maddesi, 1. Baskı, İstanbul 1997.
- Taberî, Câmi'ül-Beyan Te'vîlü'l-Kur'ân, (3. Baskı) Kahire 1968/1388.
- Zemahşerî, Keşşaf, Mısır 1385/1966.